

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Ústav primární a preprimární edukace

Metody rozvoje předčtenářských dovedností v MŠ

Diplomová práce

Autor: Bc. Jana Vašíková

Studijní program: N7531 Předškolní a mimoškolní pedagogika

Studijní obor: pedagogika předškolního věku

Vedoucí práce: PhDr. Jana Bílková, Ph.D.



Zadání diplomové práce

Autor: Bc. Jana Vašíková

Studium: P17K0155

Studijní program: N7531 Předškolní a mimoškolní pedagogika

Studijní obor: Pedagogika předškolního věku

Název diplomové práce: **Metody rozvoje předčtenářských dovedností v MŠ.**
Název diplomové práce AJ: Methods of improving pre-reading skills in preschool children

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Diplomová práce je zaměřena na rozvoj předčtenářských dovedností jako jednoho z elementů, které významně usnadňují nástup do 1. třídy základní školy. Autorka sleduje a hodnotí metody rozvoje předčtenářských dovedností v mateřské škole. V teoretické části seznamuje se základními pojmy a termíny souvisejícími s daným tématem, sleduje oblasti, ve kterých je třeba dítě rozvíjet, a vyzdvihuje faktory podmiňující plynulý nástup čtení. Představuje metody, které jsou pro získání dovedností efektivní. Zaměřuje se na čtenářskou dílnu a její funkce. V praktické části jsou představeny konkrétní metody, které autorka uplatnila ve své domovské mateřské škole. Následný výzkum je zaměřen na metody rozvoje předčtenářských dovedností v dalších dvou mateřských školách a na hodnocení jejich vhodnosti a efektivity při práci s dětmi.

Garantující pracoviště: Katedra českého jazyka a literatury,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: PhDr. Jana Bílková, Ph.D.

Oponent: Mgr. Žaneta Göbelová

Datum zadání závěrečné práce: 30.10.2017

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala pod vedením vedoucí práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne 16. března 2019.

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji PhDr. Janě Bílkové, Ph.D. za kvalifikované, efektivní a vysoce erudované vedení mé diplomové práce. Rovněž děkuji všem mým kolegyním učitelkám, jež mi v rámci mé hospitační činnosti umožnily zrealizovat a verifikovat mé teoretické záměry, vědomosti a postuláty v pedagogické praxi.

ANOTACE

Diplomová práce je zaměřena na rozvoj předčtenářských dovedností jako jednoho z elementů, které významně usnadňují nástup do 1. třídy základní školy. Autorka sleduje a hodnotí metody rozvoje předčtenářských dovedností v mateřské škole. V teoretické části seznamuje se základními pojmy a termíny souvisejícími s daným tématem, sleduje oblasti, ve kterých je třeba dítě rozvíjet, a vyzdvihuje faktory podmiňující plynulý nástup čtení. Představuje metody, které jsou pro získání dovedností efektivní. Zaměřuje se na čtenářskou dílnu a její funkce. V praktické části jsou představeny konkrétní metody, které autorka uplatnila ve své domovské mateřské škole. Následný výzkum je zaměřen na metody rozvoje předčtenářských dovedností v dalších dvou mateřských školách a na hodnocení jejich vhodnosti a efektivity při práci s dětmi.

ANNOTATION

This master's thesis covers the topics of pre-reading skills of preschool children. Pre-reading skills are one of the basis, which helps pre-schoolers with transition into the first grade of a primary school. The author of thesis monitors and evaluates methods of hoe to improve the pre-reading skills in the pre-school. In the academic part of this document the used terms and definitions are specified. It also summarized the domains vital for children development and highlights the factors which are necessary for gradual start of reading skills. The thesis also describes the methods, how to effectively gain these skills, with focus on reading sessions. The practical part presents the methods which the author has employed in home pre-school. The follow-on research focuses on the methods of pre-reading skills development in other two pre-schools, and also on the evaluation of suitability and effectiveness of these methods for the children education.

Keywords: pre-reading literacy, teaching method, reading sessions

OBSAH

ÚVOD	1
1 Základní pojmy	3
1.1 <i>Pojem čtenářská gramotnost</i>	3
1.2 <i>Pojem předčtenářská gramotnost</i>	4
2 Rozvoj předčtenářské gramotnosti	5
2.1 <i>Význam rozvoje předčtenářské gramotnosti</i>	5
2.2 <i>Význam knihy pro předškoláka</i>	5
2.3 <i>Úroveň rozvoje předčtenářské gramotnosti podle ČSI</i>	6
3 Faktory ovlivňující rozvoj dovedností pro předškolní přípravu na čtení	8
3.1 <i>Znalost mluveného jazyka</i>	8
3.2 <i>Znaky současného dětství ovlivňující psychické procesy dítěte</i>	10
4 Úloha rodiny v rozvoji předčtenářské gramotnosti	14
4.1 <i>Vliv rodiny na rozvoj řeči</i>	14
4.2 <i>Možnosti rozvoje předčtenářské gramotnosti v rodině</i>	15
5 Úloha MŠ v rozvoji předčtenářské gramotnosti	19
5.1 <i>Možnosti podpory čtenářství v mateřské škole</i>	20
6 Metody rozvoje předčtenářské gramotnosti v MŠ	22
6.1 <i>Sluchové vnímání</i>	22
6.2 <i>Zrakové vnímání a paměť</i>	26
6.3 <i>Vnímání prostoru</i>	29
6.4 <i>Vnímání času</i>	29
6.5 <i>Jazyk a řeč</i>	30
7 Dílna čtení jako metoda rozvoje předčtenářských dovedností	33
8 Dílna čtení v MŠ	35
8.1 <i>Dílna čtení č. 1 – Pohádka O Koblížkovi</i>	35
8.2 <i>Dílna čtení č. 2 – Co nám stromy povídají</i>	39
8.3 <i>Dílna čtení č. 3 – Tvoření rýmů</i>	42
8.4 <i>Dílna čtení č. 4 – Příběh s otevřeným koncem</i>	44
9 Cíl výzkumného šetření	47
9.1 <i>Výzkum v MŠ Kotlaska</i>	47
9.2 <i>Výzkum v MŠ Lodička – Šestajovice</i>	60

9.3 Výsledky výzkumu.....	70
ZÁVĚR.....	72
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	74
INTERNETOVÉ ZDROJE.....	75
SEZNAM PŘÍLOH.....	76

ÚVOD

Téma diplomové práce jsem vybrala jako téma velmi aktuální. Příprava předškolních dětí v oblasti čtení je velmi podstatnou složkou jejich komplexní přípravy před nástupem do školy. V oblasti rozvoje čtenářské gramotnosti jsem měla možnost jako učitelka 1. ročníku vést děti k získávání dovedností ke čtení a naučit je tyto dovednosti používat při práci s psaným textem a při systematickém nácviku čtení. Ráda bych v této práci vyzdvihla základní požadavky, které je třeba splnit (rozvíjet) a které jsou nutné pro zvládnutí dobrého budoucího čtení s porozuměním. Zkušenosti a poznatky dětí v prvním ročníku byly různé, některé děti se dobře zorientovaly v nácviku čtení, protože již měly zkušenosti z posledního ročníku mateřské školy. Bylo velmi znát, které děti prošly kvalitní přípravou již v mateřské škole a které ne. Pro mě jako učitelku v mateřské škole je nyní důležité působit na samotnou přípravu dětí již před nástupem do školy. Hlavním úkolem je rozvíjet dané schopnosti a prohlubovat je tak, aby se staly dovednostmi pro budoucí oblast čtení. Vzdělávání v oblasti předčtenářských dovedností by mělo být pro dítě předškolního věku přitažlivé, mělo by probíhat hravou interaktivní formou, metody by se měly střídat tak, aby proces učení byl nenásilný, pozvolný, ale cílený.

Diplomová práce je členěna na část teoretickou. V první kapitole jsou představeny pojmy čtenářská a předčtenářská gramotnost. Ve druhé kapitole se zabývám již samotným rozvojem předčtenářské gramotnosti, jaký je jeho význam a čeho chceme dosáhnout, co je cílem. Abychom cíle dosáhli, je třeba zohlednit faktory, které naplňování cíle ovlivňují, a to zejména vliv rodiny a MŠ v životě předškolního dítěte.

Ve třetí kapitole se podrobněji zaměřuji na jednotlivé faktory, které ovlivňují rozvoj dovedností pro předškolní přípravu na čtení a psychické procesy dítěte. Ve čtvrté kapitole se zabývám úlohou rodiny v rozvoji předčtenářské gramotnosti. V páté kapitole představuji úlohu mateřské školy v rozvoji přípravy na čtení společně s možnostmi podpory čtenářství v mateřské škole. V šesté kapitole se věnuji hlavnímu tématu diplomové práce, kdy zdůrazňuji metody rozvoje předčtenářské gramotnosti, které jsou využívány v mateřské škole a umožňují rozvoj dovedností v jednotlivých oblastech. K jednotlivým oblastem jsou vždy přiřazeny konkrétní náměty pro rozvoj v této oblasti. V sedmé kapitole teoretické části se zabývám dílnou čtení a seznamuji s pravidly jejího

fungování. Osmá kapitola praktické části je věnována realizaci dílny čtení v mateřské škole a evaluacím jednotlivých lekcí dílny čtení. Výzkum s porovnáním metod, které se používají ve dvou jiných mateřských školách, je prezentován v deváté kapitole. U každé školy sledují ŠVP a vzdělávací nabídku v oblasti předčtenářské gramotnosti. Výsledkem výzkumu je hodnocení využitých metod a vhodnosti pro přípravu na čtení.

1 Základní pojmy

1.1 Pojem čtenářská gramotnost

Pojem *čtenářská gramotnost* bývá definován různě. Z pohledu didaktického definuje Wildová (2012) čtenářskou gramotnost jako „*rozsáhlý komplex dovedností a kompetencí, ovlivňující gramotnosti další*“ a dle struktury ji rozděluje na „*strukturaci ontogenetickou, která představuje období pregramotnosti (do 6 let věku), období čtenářské gramotnosti (období povinné školní docházky) a období funkční gramotnosti (období dospělosti)*.“ (Wildová, 2012, s. 10–11)

„*Čtenářská je gramotnost celoživotně se rozvíjející vybavenost člověka vědomostmi, dovednostmi, schopnostmi, postoji a hodnotami potřebnými pro užívání všech druhů textů v různých individuálních i sociálních kontextech.*“ (Altmanová a kol., 2011, s. 8)

V procesu rozvoje čtenářské gramotnosti můžeme sledovat přímo stupeň učení, kde lze rozlišit dvě základní úrovně gramotnosti a kde můžeme vyvozovat míru aktivity jedince. V počáteční úrovni rozvoje čtenářské gramotnosti je jedinec pouhým „konzumentem“. „*Tento pasivní čtenář*“ *si určitý text poslechne, přečte, zapamatuje si ho, ale nezapojuje kognitivní procesy vyšší úrovně. Ve druhé úrovni je jedinec již aktivním čtenářem, který dokáže zpracovat a dekódovat textové informace na úrovni vyšších kognitivních operací (hodnocení, vyvození atd.)*.“ (Kucharská, 2014, s. 491)

Čtenářská gramotnost zahrnuje několik úrovní, z nichž každá má svůj význam:

- Přístup ke čtení – je důležitý mít kladný přístup ke čtení pro rozvoj čtenářské gramotnosti
- Porozumění a pochopení textu – umět využít získané dovednosti pro přijímání dalších informací z četby
- Kritické myšlení – umět vyhodnotit, stanovit závěr, rozpoznat záměr autora
- Reflexe cílů vlastního čtení – učit se hledat způsoby jak lépe porozumět textu, kam směřovat, aby člověk našel v textu, co hledá, pochopil obsahovou stránku
- Komunikace s dalšími čtenáři – umět sdílet to, co jako čtenář prožívá, diskutovat o přečteném s ostatními, porovnávat závěry z knih
- Motivace k seberozvoji – využívat čtenářské dovednosti jako zkušenosti do života, v komunikaci i činnostech (Tomášková 2015, s. 9–10)
- Úkolem učitele mateřské školy by tedy mělo být, co nejlépe děti motivovat, aby nezůstaly v životě pouze konzumenty čteného textu, ale aktivními čtenáři, kteří

dokáží využít všechny schopnosti k tomu, aby jim četba přinesla informaci, radost a třeba i inspiraci k dalším dovednostem, k tomu je třeba volit vhodné metody, které děti zaujmou a budou motivovat k rozvoji kognitivních procesů vyšší úrovně.

1.2 Pojem předčtenářská gramotnost

V odborných publikacích se bez významového rozdílu užívají termíny *čtenářská pregramotnost* a *předčtenářská gramotnost*. Kucharská (2014, s. 40) definuje předčtenářskou gramotnost jako: „*soubor postupně se rozvíjejících předpokladů pro čtení a psaní u dětí v široké době před nástupem do školy. Jedná se o komplex schopností, dovedností, postojů a hodnot potřebných pro zahájení a úspěšné rozvíjení čtenářské gramotnosti i jejímu užívání v různých individuálních a sociálních kontextech*“. Předškolní věk je období, kdy je dítě vysoce stimulováno pro rozvoj mluvené řeči, disponuje motivací pro poznávání psané řeči. V tomto období se rozvíjí psychické funkce jako vnímání, paměť, myšlení, řeč, fantazie. Děti zajímají písmena, chtějí se již některá naučit poznávat, rádi si prohlíží knížky a zkouší poznávat znaky písmen a se zájmem se podílí na aktivitách, které souvisí s poznáváním psané řeči. V tomto období je třeba systematicky rozvíjet dané oblasti pro budoucí čtení. Děti před nástupem do základní školy chápou význam mluvené řeči, disponují bohatou slovní zásobou, dokáží již porozumět obsahu mluveného i čteného slova, umí se zeptat, pokud, něčemu nerozumí. Velmi rády se zapojují do činností, které souvisí s přípravou na čtení, činnosti by tedy měly být realizovány stále hravou formou a být přitažlivé svojí náplní a provedením. Období předčtenářské gramotnosti a přípravě dovedností, které jsou podmínkou plynulého nácvičku čtení ve škole, je nyní věnován zvýšený zájem.

2 Rozvoj předčtenářské gramotnosti

2.1 Význam rozvoje předčtenářské gramotnosti

Cíle vzdělávání vycházejí vždy ze současných potřeb společnosti. Významnou součástí ve vzdělávání představují kompetence a gramotnost. Národní ústav pro vzdělávání uvádí ve svém projektu Podpora rozvoje gramotností pro rok 2018 pro předškolní a základní vzdělávání jako jeden z úkolů „zajistit metodickou podporu pedagogickým pracovníkům pro rozvoj čtenářské gramotnosti a vytvořit technologickou podporu pro rozšíření metodických materiálů a pro práci učitelů s nimi.“ Tento úkol je vymezen v souladu se Strategií vzdělávací politiky České republiky do roku 2020 a jejími cíli a jedním z nich je zlepšit kvalitu vzdělávání – podporovat kvalitu výuky a učitele jako klíčového předpokladu (NUV, 2017, s. 6).

K významu předčtenářské gramotnosti se vyslovuje i Tematická zpráva ČŠI. Období pregramotnosti řadí k obdobím, kdy se vytváří prostor k získání prožitků ze čtení, obdobím, kdy děti získávají základy pro čtenářské dovednosti (vizuální názornost, učení se předvídání, vyhledání souvislostí v ději knihy mezi postavami.) Jak uvádí ČŠI (2011, s. 5): „*Promyšlený a vědomý přístup k utváření těchto dovedností v raném věku pak umožňuje jejich aplikaci do běžného života dítěte, čímž se rozvoj předčtenářských dovedností stává nenásilným a přirozeným procesem.*“

2.2 Význam knihy pro předškoláka

Knihy v životě předškoláka jako jednoho z nástrojů k rozvoji předčtenářských dovedností má velký význam pro rozvoj dítěte. Předškolní děti je třeba soustavně vést k zájmu o knihu. Ne každé dítě si umí s knihou poradit, a nesouvisí to s dovedností umět číst. Někdo v ní listuje, prohlíží si obrázky, povídá si o obrázku s kamarádem, sděluje to, co vidí, jak na něj obrázek působí. Další z dětí si knihu prohlíží, sleduje souvislosti, při vizuálním uspokojení vyžaduje přečtení, touží pokračovat a navazovat na předchozí díly. Některé děti si na průhledném papíru obkreslují obrázky z knihy a navozují tak další kognitivní procesy, podporující hru, nové nápady. Někdo knihu jen prolistuje a odloží, pak opět vezme další knihu a opět odloží. Takto si většinou počínají děti, které nemají s knihou moc zkušeností.

Knihy přináší tato obohacení:

- rozvíjí fantazii – dítě si vytváří prostřednictvím čteného svůj „ostrov“ čtenářských zážitků – tvoří si prostřednictvím fantazie a představ vnitřní vizuální zázemí děje a vrací se do něj
- rozvíjí slovní zásobu – dítě prostřednictvím sluchové percepce vnímá děj, rozlišuje a třídí informace a přijímá takové, které jsou pro něj zajímavé. Je zřejmé, že děti, kterým se čte, disponují obsáhlejší slovní zásobou a umí se lépe vyjadřovat
- přináší nové informace, vede k zamyšlení – dítě obohacuje, vzdělává – dítě získává nové poznatky a navazuje na poznatky dřívější, učí se přemýšlet
- přináší radost a uspokojení – dítě se na čtení těší
- kultivuje osobnost dítěte – je rádcem v situacích, které jsou pro dítě nové, nejasné
- umocňuje prožívání, dítě si postavu z knihy zlidštuje, s postavou se ztotožňuje, může být pro něj vzorem, hrdinou, zdrojem hry
- je zdrojem relaxace – navozuje atmosféru klidu, ztišení
- učí hodnotám – dítě učí rozlišovat a pojmenovat dobro a zlo
- zvyšuje sebevědomí, motivuje k odhodlání např. něco změnit, zlepšit
- zlepšuje paměť, koncentraci

2.3 Úroveň rozvoje předčtenářské gramotnosti podle ČSI

ČSI realizovala v roce 2009/2010 inspekční hospitace. Sledovala, zda jsou realizované činnosti v souladu s cíli stanovenými v ŠVP. Výsledkem bylo zjištění, že postupy, které jsou využívány k rozvoji dovedností předcházejících čtení, jsou účinné.

Dětem pomáhají před samotnou četbou získané zkušenosti využívat k pochopení obsahu textu. Metody, které byly používány, děti aktivizují při samotném čtení a stejně tak činnosti navazující na předčítaný text vedou děti k zamyšlení nad obsahem textu (ČSI, 2011).

Cílem rozvoje předčtenářských dovedností by měla být návaznost a emocionální zážitek, který děti dále přivádí k dalším aktivitám a sebevyjádření. Zážitek ze čtení, který vychází ze zapojení a koncentrace dítěte pomocí vhodných metod, pak děti mohou rozvinout při dalších, například výtvarných, pracovních činnostech, nebo jsou k tomu přímo vedeny v průběhu pedagogického procesu. Tematická zpráva ČŠI potvrzuje, že

úroveň sluchového a zrakového vnímání byla u dětí na dobré úrovni, dokázaly převyprávět děj, a uměly rozpoznat grafické znaky a symboly. Pro předškolní děti bylo složitější vyjádřit vlastní názor na předčítaný text, poučit se z textu do života. Dle mého názoru, by mělo být cílem vést děti k aplikaci čtenářských zážitků a využívat aktivizačních metod a prožitkového učení, aby docházelo k dlouhodobému čtenářskému dojmu a hlubšímu zafixování například ve smyslu etickém (ČŠI, 2011).

Úroveň rozvoje předčtenářské gramotnosti sledovala ČŠI následně v roce 2012/2013, kdy se zaměřila opět na sledování aktivit k rozvoji předčtenářské gramotnosti a porovnávala výsledky zjištění s rokem 2009/2010. Z provedených hospitací bylo zjištěno, že používání pomůcek k rozvoji předčtenářské gramotnosti se v obou obdobích téměř nelišilo. Když provedla srovnání z roku 2009/2010 a roku 2012/2013, zhodnotila ČŠI (2013, s. 28) sledované normy a došla k závěru v těchto zjištěních:

- ve využívání účinných postupů, které děti udržovaly v aktivitě, došlo procentuálně o zvýšení úrovně o 0,7%
- ve využívání aktivit před čtením, které navazují na dosavadní zkušenosti a znalosti dětí, došlo procentuálně o snížení úrovně o 4,8 %
- ve využívání aktivit následně po čtení, které by reflektovaly obsah předčítaného textu, došlo ke snížení úrovně o 6,7 %
- ve stanovených kritériích, formou úkolů spojených s četbou, došlo ke snížení úrovně o 7,4 %

V roce 2012/2013 ČŠI (2013, s. 30) sledovala také projevy a dovednosti dětí ve srovnání s rokem 2009/2010

- úroveň dovedností, kdy děti měly převyprávět slyšený děj, byla vyhodnocena poklesem o 4,1 %
- úroveň dovedností, kdy děti uměly vyvodit informace z přečteného textu, byla vyhodnocena poklesem o 11,8 %
- úroveň dovedností, kdy učitel kladl otázky, a děti měly domýšlet, jak by text mohl pokračovat, byla vyhodnocena poklesem o 11,5 %
- úroveň dovedností, kdy děti měly na základě položených otázek, hodnotit předčítaný text, byla vyhodnocena poklesem úrovně o 6,8 %

3 Faktory ovlivňující rozvoj dovedností pro předškolní přípravu na čtení

Předčtenářské období ovlivňují faktory, které působí na rozvoj dítěte již v batolecím věku a které ovlivňují jeho budoucí dovednost naučit se číst. Jak uvádí Smolík, Seidlová Málková (2014, s. 9) „*Ve skutečnosti čtení navazuje na schopnost, která vzniká spontánně mnohem dříve, a to je znalost mluveného jazyka.*“ Čtení je vlastně pokročilejší možnost účastnit se jazykové komunikace, kdy se dítě snaží navázat na již známé komunikační základy. Napsané sdělení navazuje na mluvené sdělení, jde vlastně o jiný způsob sdělení. Když bude dítě chápat význam mluvené řeči, tak bude později rozumět psanému textu. Proto je důležité o tom, co je napsáno s dítětem komunikovat, kontrolovat, zda chápe význam slov. Nelze tedy při sledování vývoje čtení zapomenout na vývoj jazyka. Děti se učí číst kolem šestého roku, ale proces, který se odehrává v průběhu čtyř let předtím je zásadním obdobím pro budoucí buď úspěšný, nebo neúspěšný start v počátcích čtení dítěte. Abychom pochopili, proč se jedná o tak důležité období z pohledu budoucího čtení, je třeba ohlédnout se k prvopočátku čtení a tím je počátek rozvoje řeči, faktor, který předčtenářské dovednosti ovlivňuje.

3.1 Znalost mluveného jazyka

V prenatálním období dítě využívá sluch k zachycení signálů od matky. Děti v tomto věku lépe rozlišují vysoké tóny, proto tedy upřednostňují ženský hlas a celkově reagují na zvuk lidského hlasu lépe než na jiný zvuk. Jak uvádí Vágnerová (1999, s. 36) „*Sluchové vnímání je jedním z předpokladů rozvoje řeči.*“ Dítě od narození naslouchá mluvené řeči, učí se rozlišovat hlasy blízkých osob. Asi tak ve čtyřech měsících věku dítěte začíná období „broukání“, děti začínají diferencovat zvuky, které se podobají fonémům, kdy děti napodobují zvuky nejdříve na základě reflexním, později zkouší opakovat zvuky, které slyší, a získávají s těmito zvuky zkušenost. V této fázi se dítě předběžně učí rozlišovat lidský hlas, zároveň poslouchá svůj hlas, a to mu pomáhá ke zvládnutí výslovnosti hlásek. V období žvatlání se jeho řeč zdokonaluje opakováním podobných slabik. Dítě zjišťuje, že na jeho řečové projevy lidé reagují a že se na něj smějí, a dítě odpovídá také úsměvem a gesty. Ke konci prvního roku děti dokáží opakovat určitá slova a jednoduché věty a některým slovům již rozumí, například rozpoznají význam krátkých slov, která znamenají zákaz něčeho a děti si tak spojí dané slovo s činností, která není žádoucí. Reagují na vyslovení svého jména, zareagují gesty,

pohybem, úsměvem. Rozvíjející se řeč je podněcována různými způsoby. Mezi nejčastější patří úsměv. Dítě opěťovaným úsměvem pochválíme, povzbudíme, zklidníme a ono pozná, že je jeho řečový projev vítaný a podporovaný. Snáze se pak učí dalším slovům. Dospělí i nadále na dítě mluví příjemným hlasem, opakují slova dítěte a užívají jednoduchá slova a srozumitelně na dítě mluví, aby pochopilo, co mu chtějí říct. Jsou pro dítě správným řečovým vzorem a pro dítě je tak mluvení podporovanou zábavou a prostředkem ke komunikaci v dosažení nějaké potřeby (Vágnerová, 1999).

Slovo tak dostává nový význam, dítě se brzy naučí rozpoznávat slova, kterým nerozumí, i podle emocí dospělého. Poznává, že se maminka zlobí (protože se mračí), pokud provedlo to, co nemělo. Dítě tak vnímá negativní emoce a projevy dospělého a zpravidla reaguje pláčem. Učí se tím pravidlům, která se postupně zpevňují opakováním žádoucích činností a pochvalou, nebo v opačném případě odmítavými gesty dospělého, který se na dítě zlobí. Dítě již dokáže rozlišit kladné a záporné emoce. Podobně je to i s řečí, čím více slov se dítě učí, tím větší má možnost slova začleňovat do svého slovníku v krátkých větách a pochopit jejich význam, a to ve spojení s osobou, činností, dějem kolem něj. Jeho mysl se obohacuje o nové vjemy, které jsou spojovány s řečí.

Podle Vyštejna (1991) tříleté dítě disponuje počtem osmi set slov i více. Děti v tomto věku již mluví souvisle, umí vyprávět o tom, co viděly, co se jim líbí a v řeči se zdokonalují. Před začátkem čtvrtého roku mají vytvořenou takovou slovní zásobu, která jim umožní zapojit se do běžné komunikace v jejich přirozeném prostředí. Jak uvádí Vyštejn (1991, s. 16), *„Vrcholnou fází je souvislá, gramaticky správná řeč, vyprovokovaná touhou po sdělení vlastních zážitků, viděných i slyšených a vlastních úmyslů ostatním lidem.“*

Čím více času je dítěti věnováno na poznávání okolního světa, čím více je dospělý jeho průvodcem v seznamování se se světem a čím trpělivěji mu vše vysvětluje, tím bohatší vnitřní svět se dítěti otevírá, jeho nové znalosti navazují na znalosti získané již dříve. Stejně tak jako názorné vjemy spojené s řečí, obohacuje mysl dítěte spojení četby a fantazie. Dítě později vnímá děj knihy, jako kdyby bylo samo reálnou součástí příběhu. Toto jsou faktory, které přispívají ke správnému vývoji řeči, dítě se rozvíjí tak, aby dosáhlo potřebných dovedností a mohlo již na začátku školní docházky provádět nácvik čtení.

3.2 Znaky současného dětství ovlivňující psychické procesy dítěte

Správný rozvoj dovedností pro přípravu na čtení souvisí s rozvojem dílčích funkcí a kognitivních procesů. Ne vždy je vždy dítě schopné zvládnout předškolní přípravu na čtení, i na školu všeobecně, pokud je dítě ovlivněno znaky, které se v současném dětství vyskytují. Jedná se o narušení symbiózy rovnoměrného rozvoje dítěte a podnětů, které přijímá ve škole a dítě nezvládá podněty, které mu škola nabízí zpracovávat. Jedná se o znaky, na které je třeba upozornit v souvislosti s rozvojem dítěte a jeho přípravou na školu.

Helus (2009, s. 77), uvádí tyto znaky:

- *dětství medializované*
- *dětství konzumní*
- *dětství scholarizované*
- *dětství proplánované oproti zanedbanému*
- *dětství emocionálně přetížené*
- *agresivní oproti viktimizovanému*

Helus (2009) charakterizuje dětství medializované jako dětství, ve kterém převažují multimédia – televize, video, počítač. Do skupiny patří také internet včetně sociálních sítí a mobilního telefonu, které jsou nyní součástí multimédií, se kterými je dítě v dnešní době seznamováno. Tato média ovlivňují život dítěte, jeho zájmy, skladbu dne, dítě tak čerpá z těchto zdrojů a napodobuje postavy, které považuje za svůj vzor, napodobuje chování svého vzoru, jeho názory, návyky. Média by měla být v předškolním věku využívána cíleně, jak uvádí autor. Pokud nedojde k cílevědomému výběru aktivity pro dítě, dítě si nalezne zábavu samo. Často se stává, že jsou děti ponechány vlastnímu výběru náplně aktivity včetně délky trávení volného času s multimédií. Ne vždy je tato aktivita pro děti vhodná, rodiče by měli mít přehled o aktivitách dítěte. Helus uvádí příklad, kdy děti tráví u televize a videa běžně dvě hodiny a o víkendu i šest hodin. Některé předškolní děti tráví velkou část volného času doma s mobilním telefonem a hrají akční hry.

Nadměrné využívání médií bez regulace obsahu a času může přinést negativní následky. Projevuje se to zejména v:

- v pozornosti, kdy dítě není schopno soustředit se na souvislý děj, protože při hraní akčních her je zvyklé na rychlé střihy a není schopno svoji pozornost zaměřit intenzivněji
- hodnota zážitků, které dítě prožívá je narušena – děti, u kterých je zřejmá závislost na médiích, jsou ochuzeny o autentičnost při skutečných zážitcích, více jsou pro ně lákavá dobrodružství online. Závislost se může projevit ochuzeným slovníkem, nevhodnou komunikací, poruchami řeči, arogantním až agresivním chováním.

Dětství konzumní je charakterizováno působením reklamy. Děti jsou zasahovány reklamou ze všech možných stran: jak z internetu, z rádia, z televize, z reklamních plakátů. Dítě, které prožívá dětství konzumní, často propagované věci vyžaduje a na žádost (nebo i automaticky jako novinku na trhu a dárek od rodičů), dostává. Ve škole je pak ukazuje dalším dětem, které jsou tak dále ovlivňovány reklamou od spolužáka. Děti, které nežijí světem novinek, jsou tak diskriminovány, někdy mohou být až šikanovány. Může docházet k poruchám pozornosti, kdy je dítě zaujato novou hračkou, nebo na ni myslí, potřebuje si o ní povídat s druhými tak, že se nedokáže soustředit, jeho pozornost ve škole je snížena.

Dětství scholarizované, je charakterizováno tlaky na vzdělávání dítěte, na jeho neustálý rozvoj, projevem je zvýšená zátěž dítěte. Dítě je přetěžováno, navštěvuje v rámci volného času několik kroužků, po jejich skončení je unavené. Dítě tak nemá kvalitní čas na hraní, protože jsou mu stále vnucovány nové a nové možnosti k zaplnění volného času, o kterých nemůže rozhodovat. Zvláště v předškolním vzdělávání je důležité dítě nepřetěžovat a ponechat mu možnost v odpoledních hodinách spontánní hře, která ho také vzdělává. Věk od tří do šesti let je nazýván „zlatým věkem hry“ a pro děti je hra v tomto období stěžejní činností, proto by dítěti měl být ponechán kvalitní čas ke spontánní hře.

Dětství proplánované souvisí s naplánováním volného času dítěte bez ohledu na jeho potřeby. Dítě je stále směřováno na určená místa dle přání rodičů, nemá možnost se svobodně rozhodnout, kam by chtělo jít, kde chce trávit čas o víkendu, není zde možnost výběru. Předem je vše naplánováno. Helus (2009, s. 86) uvádí termín

„ostrůvkovité dětství“, které se vyznačuje tím, že je vždy na daném ostrůvku po nějaký čas a pak přeneseno na jiný ostrůvek. Ostrůvky jsou od sebe oddělené, takže není možné se mezi nimi pohybovat. Ve městech pak schází těmto dětem možnost společně se shromažďovat s ostatními dětmi, protože jejich život je vždy naplánován bez možnosti volného pobytu. Skutečnost je taková, že dříve si děti často hrály venku, na ulici, dnes jsou více na „ostrůvcích“ nebo doma. U předškolních dětí je však třeba rozvíjet schopnost samostatného rozhodování a vlastního názoru při hře, výběru hraček, sebedůvěry, schopnost, vybrat z nabídky činností, nebát se vyjádřit svůj názor.

Dětství zanedbané je protikladem dětství proplánovaného. Pokud je dětství zanedbané, jsou zanedbány základní potřeby dítěte. Dítěti chybí společný čas s rodiči, často z důvodu nezájmu rodičů o dítě, jejich pracovní vytíženosti, kdy jsou rodiče často do večerních hodin v práci. Patří sem děti sociálně slabých rodičů, rodičů bojujících se závislostí na alkoholu, s chudobou, kdy je dítě často v mateřské škole po celý den, a po příchodu domů se navečeří, umyje a jde spát. Rodiče pak na dítě nemají čas ani energii, dítě je ochuzeno o blízkost být s rodičem a třeba si jen povídat. Nemá si s kým popovídat, ke komu se přitulit, citově strádá. Často pak takové děti v mateřské škole neustále vyžadují pozornost, snaží se upoutávat ostatní děti různými činnostmi, aby si zajistily přízeň. Jejich problém je trápi, vnímají, že jejich dětství není jako dětství kamarádů ve třídě. Problémy mohou přicházet v poruchách řeči, např. koktavost, nemluvnost, nebo naopak zvýšená potřeba mluvit, úzkost, strach z věcí, kterých se bát nemusí, nejistota, nízké sebevědomí. To vše může narušit plynulou přípravu na školu.

Dětství emocionálně přetížené se vyznačuje nadměrnou emoční zátěží na dítě, zátěží, kterou je pro dítě náročné zvládnout. Patří sem krize mezi rodiči, časté hádky, nesrovnalosti, kdy rodiče řeší problémy za asistence dítěte, trestají často dítě fyzicky, slovně jej napadají, podceňují, označují výrazy, které v dítěti zanechávají stopy. Dítě ještě některé věci nechápe, vyvozuje si pro sebe závěry, že například rodiče již nebudou spolu, nemají se rádi, nemají jeho rádi, je opravdu k ničemu, jak říkají. Tyto jevy dítě stresují, může být narušen klidný průběh spánku, dítě přichází do školy unavené, s hlavou plnou starostí, je bezradné, chybí mu pocit jistoty domova, objetí, je emocionálně nevyrovnané. Může trpět výkyvy nálady, kvůli pocitům méněcennosti si hůře hledá kamarády, nebo se nedokáže začlenit do kolektivu. Ve vzdělávacím procesu nespolupracuje, protože má pocit, že ať dělá, co dělá, je to k ničemu.

Dětství agresivní je charakterizováno projevy agresivního chování. Projevy mohou začít i v mateřské škole u dětí, které třeba právě doma postrádají potřebnou pozornost a snaží se pozornost získat v kolektivu spolužáků. Může dojít i k prvním projevům šikany, kdy „vůdce“ ovládá skupinu dětí, které plní jeho příkazy. Výsledkem jsou problémy uvnitř kolektivu, strach šikanovaných dětí se svobodně projevit, natož nepříjemnou situaci oznámit, mohou mít zábrany v komunikaci, potíže svobodně se vyjádřit.

Dětství viktimizované označuje dítě jako oběť. Dítě traumatizované zážitky nezpracuje a je přesvědčeno, že si za šikany může samo, považuje se vlastně za bezohledné, nedává pozor, a proto si říká, že si takové chování zaslouží. Stav je zpravidla způsoben tím, že dítě bylo nějak poškozeno, napadeno, bylo mu v minulosti ublíženo. Následky jsou hluboké a dlouhodobého rozsahu (Helus, 2009, s. 77–93).

Úkolem učitele by mělo být si těchto znaků u dětí všimnout, snažit se negativním projevům a dopadům v rámci možností zabránit, být dětem oporou a děti pozitivně motivovat k činnostem a vzdělávání.

4 Úloha rodiny v rozvoji předčtenářské gramotnosti

4.1 Vliv rodiny na rozvoj řeči

Děti mohou vyrůstat v rodinách, kde je pro děti prostředí podnětné, nebo v rodinách, kde se podnětů nedostává. Podněty stimulují rozvoj dítěte a každé dítě by mělo mít rodinné prostředí s dostatkem podnětů.

Řeč a komunikace je rozvíjena od nejútlejšího věku dítěte, a to v rodinách, kde se dítěti od malička vypráví, často rodiče na dítě mluví, ukazují se mu obrázky v knížce, o obrázcích se komunikuje. Prostředí málo podnětné se pozná podle toho, že děti komunikují málo, nejsou podporovány otázkami dospělých, nejsou vyžadovány odpovědi dětí a děti nejsou k odpovědi motivovány, a nedochází k zapojování do činností ve spojení s řečí. Děti jsou ponechávány volně u televize, mobilního telefonu, kdy se dívají na pohádky. (Průcha, Kořátková, 2013) Mnoho výzkumů dokazuje, že pokud má komunikace mezi rodiči a dětmi jednoduchou podobu, obsahem je forma omezená na nutné instrukce, co má dítě udělat, kdy má jít večeřet, kdy má jít spát, dítě nevnímá řeč jako nástroj myšlení a dorozumívání a nepocituje tedy význam možností, které mu řeč nabízí, a není tak aktivní, jako dítě, s kterým rodiče sdílejí a rozvíjejí komunikaci, a dítě vnímá, že má někoho, s kým může hovořit, a rodič mu naslouchá. (Chaloupka, 1982). Úlohu péče o dítě s dostatkem podnětů k řeči mají na starost oba rodiče, avšak Průcha, Kořátková (2013, s. 42) na základě výzkumů dokládají, že „*v rámci rodinného prostředí má největší vliv na řečový vývoj komunikace s matkou*“. Je to zdůvodněno tím, že dítě s matkou prožívá nejvíce času. Matka jej doprovází při různých činnostech a má nejvíce příležitostí s dítětem komunikovat oproti ostatním členům rodiny.

Významnou základnou pro rozvoj čtení je vliv rodiny. Jak uvádí Čuřín, Bubeníčková (2013, s. 20), „*Základem je čtenářství samotných rodičů, kteří představují v dětských očích vzor*“. Rodiče, kteří nečtou, často zdůvodňují, proč nečtou, svojí pracovní zaneprázdněností. Je jasné, že pokud dítě vidí, že u rodičů nejsou žádné knihy, nebo jen minimum, a rodiče nikdy s knihou nespátří, rodiče pro něho nebudou čtenářským vzorem, který by je ke čtení motivoval. Mnohé výzkumy dokazují, že rodina a klidné prostředí rodiny má zásluhu na tom, že se člověk stane čtenářem skutečným, aktivním, ne pouhým konzumentem. Rodiče mají rozhodující slovo, jak bude jejich dítě trávit volný čas. Ovlivňují tedy i to, jestli se dítě bude věnovat

činností rozvíjejícím čtení, tedy dětským knihám nebo časopisům. Dítě inspirují rodiče, kteří čtou, některé děti inspirují i starší sourozenci, kteří sami čtou. Dítě je motivováno v přirozeném čtenářském prostředí. U předškolních dětí jsou vítané knihy s kvalitními ilustracemi, zřetelně barevně rozlišené, s citem pro detail. Dítě si takové obrázky se zájmem prohlíží a obsah knihy jej zajímá. Pro dítě je vhodné, když mu knihu doporučí rodiče. I v dnešní době, kdy jsou často využívána média jako internet, mobilní telefon, tablet, aktuální zprávy se lidé dozvídají pomocí internetu, již si méně kupují denní tisk, hraje kniha nezastupitelnou roli pro rozvoj dítěte v oblasti čtení. Pokud se dítě seznámí s domácí knihovnou a vidí, že ji využívá celá rodina, rodiče pravidelně čtou, dítě si všímá, že si knihy z knihovny půjčují, dávají tam nové knihy, nebo pravidelně dochází do městské knihovny, pro dítě to má velký význam. Rodiče mohou s dětmi knihovnu navštívit, děti jsou motivovány velkým množstvím knih, které je možné si půjčit. Seznamují se s prostředím knihovny, potkávají tam další děti, které si do knihovny přišly půjčit knihy nebo si je prohlédnout. To vše dítě ovlivňuje. I přesto, že dítě ještě číst neumí, je dobré jej s knihovnou a knihami seznámit (Prázová, Homolová, Landová, Richter, 2014).

4.2 Možnosti rozvoje předčtenářské gramotnosti v rodině

Ke klíčové činnosti, která vede zájem dětí o čtení, patří předčítání. Pomáhá to dětem rozvíjet budoucí vztah ke knížkám a samostatnému čtení. Podle Trávníčka (2017, s. 266) „*si rodiče neuvědomují, že předčítat by se nemělo dětem jen v jejich období předčtenářské gramotnosti nebo rané gramotnosti, ale déle*“. Až kolem třináctého roku se vyrovnává úroveň čtení, kdy se čtenář cítí pohodlně, když si čte sám stejně tak, jako kdyby mu někdo předčítal. Zajímavý je pohled autora do minulosti, kdy se předčítání chápalo jako činnost, kdy by se rodiče měli v předčítání střídat, ale ve skutečnosti to byla starost matky, zatímco otec zabezpečoval rodinu materiálně. Předčítání bývalo zpravidla spojováno se čtením pohádek. Vytvářelo zvyk, jakousi tradici, kdy se předávalo z generace na generaci a nakonec i otec rodiny často dětem ve své rodině později předčítal, protože předčítání zažil sám, když byl malý, kdy mu předčítala matka. Tyto okamžiky jsou součástí rodinného sepětí, intenzivního sdílení uprostřed rodiny. Trávníček (2017, s. 268) tyto chvíle považuje za „*rodinný rituál, chvíle soudržnosti, sdílení, tedy okamžiku, který je vyjmut z pragmatických starostí dne*“. Tato chvíle bývá spojena s večerním časem, s časem před usnutím. Dítě se v okamžiku předčítání cítí bezpečně, prožívá blízkost rodiče, rodič je tu jen pro něj (Trávníček, 2017, s. 266–268).

Jak tedy vychovat malého čtenáře? Existuje několik činností, které je vhodné zařadit do časového harmonogramu rodiny. Jedná se o rady, jak dětem navodit pěkný vztah ke čtení:

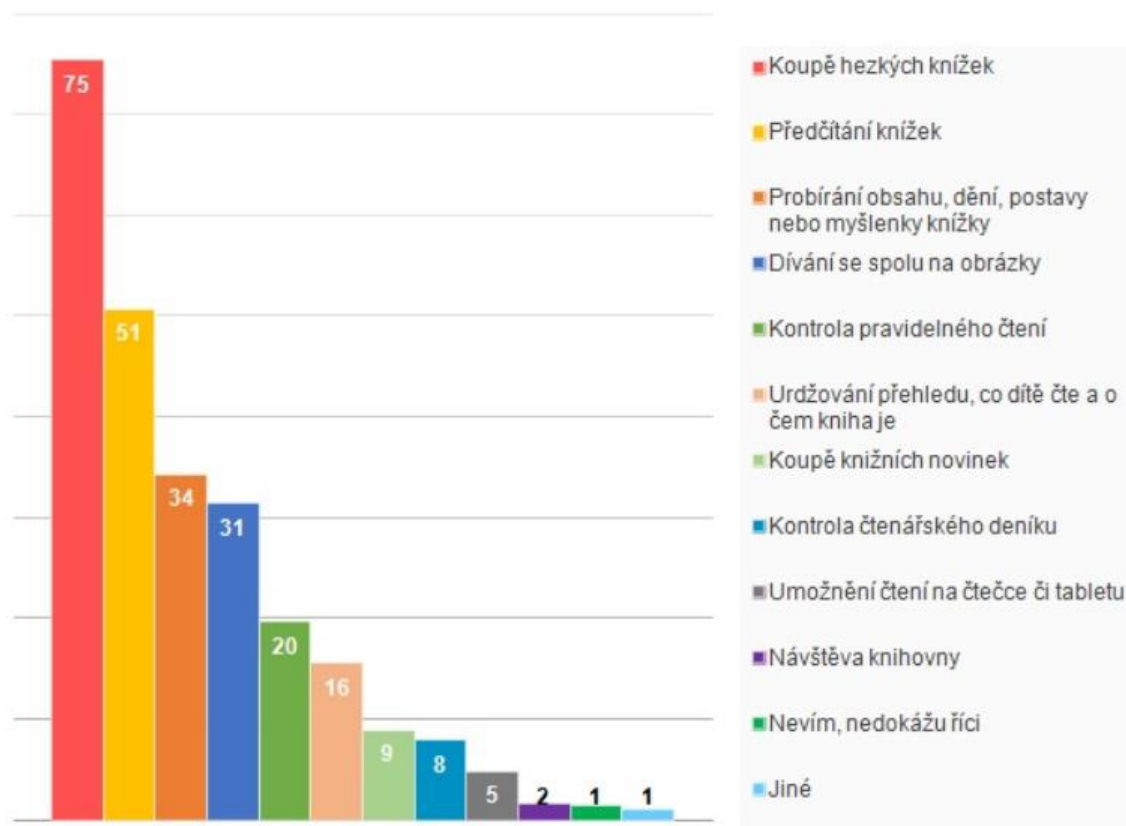
- rodiče by měli předčítat dětem nahlas
- děti je vhodné seznamovat s obrázkovým textem od malička
- čtení je dobré zavést jako pravidelný rituál, před tím, než jde dítě spát
- být vzorem pro dítě, ukázat mu, že čtení je součástí života dospělého
- nechat dítě rozhodnout, pokud projeví zájem vybrat si knihu, ze které si přeje, aby mu dospělý předčítal
- předplatit si časopis, navštěvovat knihovnu, zajít do knihkupectví
- dítě je třeba při zájmu o čtení motivovat, vyzdvihnout jeho zájem, umět pochválit, když si prohlíží knihu, časopis

Malátová (2018)

Výzkum, který provedla v dubnu 2017 agentura Ipsos, která je autorem projektu Čtení pomáhá, vyplývá, že ženy oproti mužům více čtou, a proto také vedou děti více ke čtení. Intenzivní motivace dětí ke čtení by měla probíhat v období od třetího do pátého ročníku základní školy, protože v tomto období pro děti čtení hodně znamená, je to období, kdy je vhodný čas, aby se kniha stala jejich přítelem. I když rodiče čtou minimálně, měli by dítě ke čtení motivovat, jak doporučuje zakladatel projektu Martin Roman.

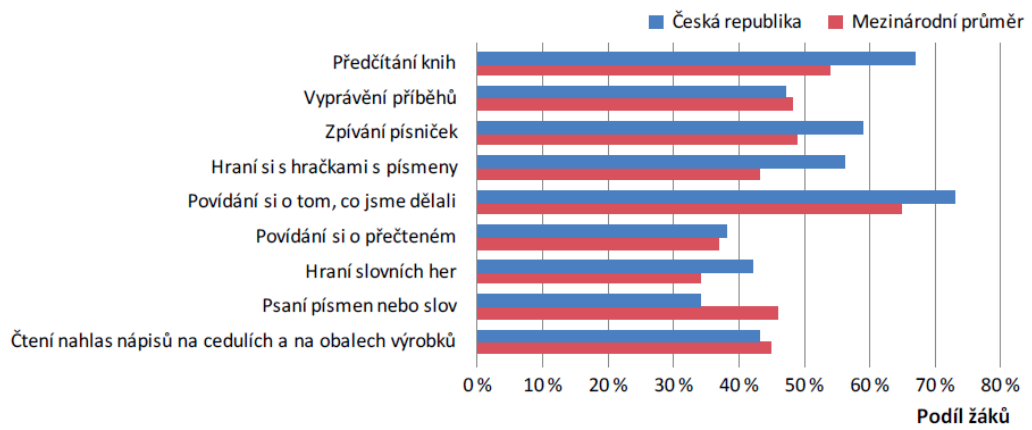
Součástí výzkumu bylo i zjištění, co je u rodičů oblíbená motivace dětí ke čtení. Mezi nejvíce oblíbené formy motivace patří: koupě nové knihy, předčítání. Kdo je aktivním čtenářem, snaží se dítě přilákat již konkrétní postavou z knihy, prostředím knihy, kde se děj odehrává. Mezi méně oblíbené formy motivace patří návštěva knihovny nebo čtení na čtečce nebo tabletu. Rodiče, kteří sami nečtou, nejsou motivováni k tomu, motivovat své děti. Agentura Ipsos v rámci projektu Čtení pomáhá, provedla v roce 2017 výzkum, který měl zjistit úroveň druhu motivace rodičů ke čtení svých dětí (Čtení pomáhá, 2017).

Jak motivujeme děti ke čtení (v %)



Obrázek 1: Jak motivujeme děti ke čtení procentuálně (Ipsos, 2017)

Na základě mezinárodního šetření PIRLS, které bylo provedeno v roce 2016, byla zjištěna úroveň čtenářské gramotnosti. Jak uvádí PIRLS (2016, s. 8) „*Frekvence předčítání knih dětem v předškolním věku je v ČR nadprůměrná. Žáci, jejichž rodiče uváděli častější frekvenci předčítání, dosahují ve všech zemích významně lepších výsledků než žáci, jimž rodiče předčítali pouze někdy*“. Součástí výzkumu bylo také zjistit pomocí dotazníků, jak často rodiče s dětmi vykonávali předčtenářské činnosti. Bylo uvedeno devět aktivit a rodiče měli doplnit, zda vykonávali aktivity často, někdy, nebo nikdy nebo skoro nikdy. Frekvence byly rozděleny do tří skupin. Výsledek na obrázku 2 je uvedený na základě dotazníků ze skupiny rodičů, kteří vykonávali s dětmi předčtenářské aktivity často. Zajímavé je sledovat činnosti, které jsou zde nejvíce a nejméně zastoupené. Jak je uvedeno ve výsledcích výzkumu, počet žáků v ČR, kteří se věnují předčtenářským činnostem často, je ohodnocen 46 % nad mezinárodním průměrem, který je 39 % a kdy oproti předchozím šetřením došlo ke zvýšení úrovně.



Obrázek 2: Podíl žáků a druh předčtenářských činností, které byly vykonávány s rodiči často. (PIRLS 2016)

5 Úloha MŠ v rozvoji předčtenářské gramotnosti

Mateřská škola sehrává nezastupitelnou úlohu společně ve spolupráci s rodiči na rozvoji předčtenářské gramotnosti. Navazuje na to, co bylo s dítětem rozvíjeno v této oblasti před vstupem do mateřské školy. Učitelka v mateřské škole sleduje řečovou úroveň dítěte, jeho zájmy, postoje, reflektuje úspěchy dítěte i jeho nesnáze a komunikuje s rodiči. Úkolem mateřské školy je navázat na základy a rozvíjet dosavadní dovednosti k úspěšnému vývoji ve škole základní.

Jak uvádí Mertin (2003, s. 121) „Dobré čtenářské dovednosti představují v současné době klíčový předpoklad pro přístup jedince ke vzdělání.“ Jak již bylo řečeno v kapitole třetí, dovednost čtení je proces, který vzniká mnohem dříve, a to vzápětí po narození. Dítě se učí od malička poznávat význam obrázků v knize. Obrázky spojuje s činností, a tak si vytváří slovní zásobu, kterou poznáváním navazujících informací a chápáním souvislostí rozšiřuje. Velmi zajímavé je sledovat význam podpory čtenářství v „environmentálním tisku“ Mertin, Gillernová (2003). Dítě se setkává s velkým množstvím znaků, symbolů, ve svém okolí, doma. Jedná se o piktogramy, které se dítě učí poznávat. Přesto, že ještě neumí číst, svým způsobem „čte“ tyto znaky. Například poznává značku přechod pro chodce a jeho značení na silnici, rozezná barvy na semaforu, dokáže vysvětlit, co barvy znamenají. Když vidí přeškrtnutý obrázek psa, již chápe význam symbolu, že psi mají zákaz vstupu atd. Úlohou mateřské školy je tyto dovednosti rozvíjet a podporovat. Dítě by se mělo učit novým věcem a dovednostem názorně, v přirozených každodenních situacích a to jak s rodiči, tak v mateřské škole.

Mateřská škola by měla dětem zajišťovat dostatek podnětů ke čtení a navozovat situace, které zájem o čtenářství podněcují. Děti si ostatně velmi pozorně všimají toho, jaký vztah ke knihám mají jednak jejich rodiče, jednak samotná učitelka.

Děti se učí pomocí příkladu – vidí, že paní učitelka používá různé knihy, z kterých pak čerpá informace k realizacím třídních aktivit.

Děti se učí nápodobou – když má dítě v ruce knihu, je zajímavé sledovat, jak s knihou zachází. Sleduje své spolužáky, pro které je prohlížení knih oblíbenou činností.

V mateřské škole probíhá seznamování s knihou pomocí různých aktivit, nejčastěji formou předčítání, které by mělo být začleněno do průběhu dne, není dobré předčítat dětem nebo seznamovat je s knihou pouze v době odpočinku. Velmi vhodnou formou je

začlenění rodičů nebo prarodičů do předčítání v dopoledních nebo odpoledních hodinách. Tím se zabývá projekt Celé Česko čte dětem, jehož součástí je již od roku 2012 program: „Babička a dědeček do školky“, který má za cíl podpořit čtenářství a spolupráci rodinu a mateřskou školu. Dítě se učí vnímat prarodiče jako součást rodiny a zároveň se babičky nebo dědečkové mohou aktivně zapojit do předčítání dětem v mateřské škole, a tak se rozvíjejí mezigenerační vztahy, což řada učitelek mateřských škol ocenila jako podnět velmi přínosný, třeba i pro děti, které prarodiče nemají. Předčítání děti považují za činnost velmi oblíbenou, často jim přináší radost, nové myšlenky, podněty. Základem je pochopit princip samotného čtení. Když dítěti předčítáme v jeho blízkosti, dítě si všímá, že čteme knihu zleva doprava a shora dolů. Vnímá intonaci, když učitelka používá přímou řeč, když mění hlas, tak, aby její mluvený projev byl pro děti co nejpřitažlivější.

Předčítání a činnosti spojené se čtením dětem je vhodné zařadit v mateřské škole jako určitý rituál, protože děti rituály milují. Činnosti, které mají své místo v plánu týdne jim přináší jistotu, jsou to aktivity, na které se mohou těšit, se kterými mohou počítat. Proto je vhodné na činnosti děti vždy předem připravit, když je v úvodu dne v mateřské škole seznamujeme s průběhem aktivit, ujistit je, že bude opět jejich oblíbená předčtenářská aktivita pokračovat. Rozvoj předčtenářských dovedností by měl být v posledním ročníku mateřské školy cílený, ideálně formou určitých programů, například jednou týdně, v konkrétní den. Tyto programy je vhodné spojovat s vizuálním poznáváním písmen, propojovat sluchové a zrakové vnímání, prostorové vnímání, nejlépe ve spojení s pohybem nebo dalšími aktivitami, jako jsou kreslení, grafomotorické uvolňovací cviky, a komplexně tak pracovat na rozvoji v této oblasti. Obsah těchto aktivit by měl být v souladu s aktuálním Rámcovým vzdělávacím programem pro předškolní vzdělávání.

5.1 Možnosti podpory čtenářství v mateřské škole

V mateřské škole je úlohou učitelky připravit prostor ve třídě tak, aby byl pro děti dostatečně materiálně podnětný a kam by se vždy děti těšily. V mateřské škole tráví většinu část dne a je proto třeba dětem poskytnout širokou škálu podnětů. V každé třídě by měla mít své místo třídní knihovnička, kde by si děti mohly volně knihy půjčovat. Knihy by měly být v úrovni, aby na ně děti dosáhly. Je třeba zajistit dostatek ilustrovaných knih, jako jsou pohádky, tematické knihy o počasí, zvířatech, vesmíru, přírodě, dětech, rodině. Také by neměly chybět říkanky, časopisy, kreativní knihy,

dětské časopisy. Pokud plánuje učitelka vést děti k samostatnému vyhledávání informací, neměly by chybět encyklopedie, mapy, lupy.

- Čtenářský koutek je místo, kam si děti chodí knihy prohlížet, povídat si o tom, co v knize objevily. Koutek může být ve třídě formou pohovky, sedacího vaku, kam si dítě s knihou odejde a může se knize věnovat. Neměly by zde chybět barevné pastelky, dostatek papírů různých formátů.
- Nástěnka zpravidla informuje rodiče o konkrétních aktivitách v rámci týdne, zve na různé školní akce, ale své místo má i pro děti, kam mohou přidávat své příspěvky, jak zhotovené pracovní listy, výtvary, tak i informace o tom, co za knihu ve třídě paní učitelka dětem právě čte, o čem si společně povídají. Mohou zde být i informace o knižních novinkách pro děti.
- Stojany s papírem, kde děti mohou zakreslovat své nápady, provádět grafomotorická cvičení, jsou ve třídách velmi vítané. Děti se učí pracovat na velkém formátu a procvičovat zápěstí. Stejně tak dobře poslouží pískovničky, kdy děti zakreslují do písku prstem znaky a zkouší písmena.
- Kreativní koutky k modelování, tvoření, práci s papírem, vlnou, látkou, přírodními materiály, podporuje rozvoj jemné motoriky, ale i kognitivních funkcí.
- Vlastní sešity, kde si děti poznamenávají svoje značky, písmena svého jména, jsou ve třídě také vhodnou pomůckou. V sešitech si dokumentují své poznatky z knihy, kreslí postavičky, kreslí obrázky, které je v knize zaujaly.
- Výbornou pomůckou v rozvoji předčtenářské gramotnosti patří čtenářský deník, který dětem zakládají rodiče, nebo učitelka. Do tohoto deníku si zaznamenávají své dojmy z knihy, doplňují nálepkami, označují symboly, co se jim líbilo moc a co méně. Rodiče zde dětem mohou vytvářet seznamy knih, které dětem doma čtou. Děti si pak deníky společně prohlížejí a vzájemně se motivují.

6 Metody rozvoje předčtenářské gramotnosti v MŠ

V Rámcovém vzdělávacím programu pro předškolní vzdělávání z ledna 2018 je rozvoj předčtenářské gramotnosti zakotven ve vzdělávací oblasti Dítě a jeho psychika. Jedná se o podrobné očekávané výstupy – dovednosti, které by dítě mělo zvládnout před nástupem do školy. Aby dítě dosáhlo kvalitní úrovně kognitivních funkcí a dovedností pro přípravu na čtení, je třeba rozvíjet několik oblastí, mezi které patří rozvoj sluchového vnímání, zrakového vnímání, vnímání prostoru, času, rozvoj řeči.

6.1 Sluchové vnímání

Rozvoj sluchového vnímání je zaměřen na několik oblastí, které je nutné před nástupem do školy posilovat. Jak uvádí Bednářová (2015, s. 31–36) jedná se o tyto schopnosti:

- *naslouchání*
- *figura a pozadí*
- *sluchová diferenciac*
- *sluchová analýza a syntéza*
- *sluchová paměť a vnímání rytmu*

Naslouchání

Naslouchání se projevuje: porozuměním řeči, reakcí na instrukce, soustředěním se na činnost. Naslouchání posilujeme prostřednictvím předčítání, vyprávění, poslechu mluveného slova, slova ze zvukového záznamu. Dítě by mělo umět zopakovat to, co slyšelo. Patří sem hry, které jsou zaměřené na akci a reakci, například něco vykonat na základě slovního pokynu, signálu.

Náměty:

Hra na sluchovou reakci:

- Slovo doprovázíme pohybem. Učitelka vykonává určitý pohyb a děti jej opakují. Ve hře zůstává ten, který reaguje pouze na znění pokynu „Kuba řekl.“ Pokud učitelka vykoná pohyb a nevysloví „Kuba řekl,“ děti by pohyb neměly opakovat. Kdo pohyb zopakuje, chybuje. S dětmi je dobré v této hře procvičovat reakce na signál slyšeného slova a nechat je ve hře, aby byly zapojené všechny děti.

Předčítání, práce s knihou formou otázek

- Cílem je zachytit, co se v příběhu děje, naslouchat vyprávění, čtení, diskuzi a umět reagovat, diskutovat o ději, ptát se na slova, kterým dítě nerozumí, umět vyslechnout druhého, počkat, až druhý domluví.

Hry na zvukové reakce:

- Dětem ukážeme předměty, které byly zakryté. Předměty děti nahlas pojmenují. Potom děti zavřou oči a za nimi učitelka pouští předměty na zem a děti mají určit, o jakou věc se jedná.
- Honička na medvěda – děti chodí v kruhu dokola, uprostřed je medvěd, který má skloněnou hlavu a předstírá, že spí. Doprovodná říkanka pro pohyb v kruhu: „*Medvěd se zachumlal, chce se mu spát, ostatní zvířátka chtějí si hrát.*“ V okamžiku, když učitelka tleskne na slovo hrát, medvěd se vzbudí a honí ostatní.

Figura a pozadí

Pojem figura a pozadí se vyznačuje schopností odlišit hlavní zvuk od vedlejšího. Z pohledu přípravy na čtení je důležitého umět odlišit zvuky a soustředit se na hlavní zvuk, který je pro danou chvíli důležitý. V mateřské škole se to projevuje například tím, když dítě sděluje dojmy učitelce, nevnímá hlasy ostatních dětí, je soustředěné na rozhovor. Když učitelka diskutuje s dětmi, děti nevnímají zvuky z ulice, ze zahrady. Hlas člověka, s kterým hovoří, je pro ně figurou, zvuky kolem jsou pozadím.

Náměty:

- Poslech skladby „Karneval zvířat“ (Camille Saint-Saëns). Jedná se o hudební suitu o čtrnácti větách, ve které vystupují jednotlivá zvířata. Dětem vysvětlíme, o čem skladba karneval zvířat pojednává. Úkolem je zachytit hlasy jednotlivých zvířat v ději skladby. Rozpoznat a odlišit hlavní zvuky (zvuky, které představují zvířata) od zvuků vedlejších.
- Cinknutí zvonečkem – učitelka zacinká zvonečkem, děti na zvuk reagují, slyší zvoneček jako figuru

Sluchová diferenciacie

Sluchová diferenciacie je dôležitá pro rozvoj správnej výslovnosti, čtení a psaní – dítě by mělo umět vyslovit správně slova, tak, jak mají znít. Učitelka by měla vyslovovat zřetelně, dostatečně hlasitě, nemluvit rychle, měla by být pro děti správným řečovým vzorem.

Náměty:

- Dva pojmy, z nichž každý má jiný význam, přitom se podobně vyslovují – např. jedle – vedle, vaří – tváří, pes – les, louka – mouka – úkolem je rozlišit, co který znamená
- Dva pojmy, jeden z nich je nesmyslný – veze – peze, kočka – dočka, klobouk – dobouk – úkolem je rozpoznat nesmyslné slovo
- Kartičky se slovy, které se rýmují – úkolem je vyhledat slova, která se rýmují – mrak – drak, myška – liška

Sluchová analýza a syntéza

Je pro přípravu na čtení důležitá proto, aby se dítě naučilo správně číst a pochopit skladbu slova – slabiky, hlásky. Umělo slovo rozložit a složit pomocí hlásek a slabik.

Náměty:

- Hry s vytleskáváním slov na ozvěnu: vytleskáváme podle slabik jména dětí sedících v kruhu – SIMONKA – SI-MON-KA, TEREZKA – TE-REZ-KA, TONÍK – TO-NÍK
- Hra s elektronickým bzučákem – učitelka řekne libovolné slovo, např. mravenec a děti, co mají bzučák podle toho, kolik má slov, tolikrát vydají zvuky pomocí bzučáku – MRA-VE-NEC. Další variantou je hra s kaštaný – děti pokládají před sebe kaštaný, jak učitelka slovo vyslovuje – počet kaštanů představuje počet slabik.
- Krokování v terénu – podle slabik se určuje počet kroků – děti uslyší například slovo „modelína“ a dělají kroky směrem dopředu – mo – de – lí – na. Výbornou pomůckou je nakreslit v terénu křídou počet okének, kdy každé okénko představuje místo pro jednu slabiku, nebo je možné ve třídě položit na zem za sebou cvičební obruče a podle slabik do nich dítě vstupuje. Tato metoda upevňuje správnou výslovnost a rozvoj slovní zásoby hravou formou.



Obrázek 3 – Krokování slabik

Zdroj: vlastní zpracování

Sluchová paměť a vnímání rytmu

Sluchová paměť se projevuje při poslechu hudby, slova, kdy dítě opakuje určitou část popěvku, melodie, textu, nebo ve spojení s rytmizací pomocí doprovodných nástrojů, pohybů částí těla. Pomáhá dětem ve škole k zapamatování informací, například v poznávání písmen, při nácviu hlásek, aby dokázalo reprodukovat, co se naučilo.

Náměty:

- vytleskávání v jeskyni – v jeskyni je tma a domorodci se dorozumívají pouze tleskáním. Děti sedí v kruhu a učitelka označí toho, kdo hru začíná, dotekem na rameno a podle rytmu tleskání jej ostatní napodobují. Děti se střídají mezi sebou.
- říkanka s pohybem – děti se soustředí na rytmus říkanky a zároveň na pohyb rukou

„Hruška na zem padala

tlesk – tlesknutí

plesk – plesknutí do stehén,

bum – dupnutí

Ježečkovi na záda – tlesk, plesk, bum

Ježeček se zlobil hned – tlesk, plesk, bum

Celou hrušku za to sněd – tlesk, plesk, bum

- pohádka s převyprávěním – úkolem je převyprávět děj svými slovy

6.2 Zrakové vnímání a paměť

Zrakové vnímání je předpokladem pro nácvik správného čtení, ale i psaní. Dítě by mělo zvládnout dovednosti, které čtení předchází. Patří sem, jak uvádí Bednářová (2015, s. 37), „rozlišení figury a pozadí, zraková diferenciacie, zraková analýza a syntéza, záměrné vedené očních pohybů, zraková paměť, vizuomotorická koordinace.“

Figura a pozadí

Stejně jako u sluchového vnímání je důležité, aby dítě dokázalo rozlišit část obrázku (figuru) od okolní části (pozadí), která je pro nás v danou chvíli nepodstatná.

Náměty:

- Najdi na obrázku: na celoplošném obrázku ukázat konkrétní věc, zvíře, jev, situaci
- Najdi, co je ukryté v obrázku – dítě vyhledává předměty, které nejsou na první pohled viditelné
- Najdi venku: Děti jsou venku a jejich úkolem je najít v řadě aut za sebou auto určité barvy, nebo dům, kde jsou za oknem květiny
- Práce s interaktivní tabulí – zahrnuje zrakovou, sluchovou ale i hmatovou oblast vnímání – dítě vidí například jednotlivé části, které má označit a přiřadit k nějaké skupině. Práce s interaktivní tabulí by měla být přiměřená, jde o metodu, která preferuje vizuální podněty a potlačuje sociální vztahy a komunikaci. Většina aktivit se zde odehrává ve spolupráci s tabulí, dítě reaguje na pokyny, které jsou předem zadány ke splnění formou úkolů.

Zraková diferenciacie

Zraková diferenciacie znamená, umět poznat, kde se co nachází v souboru předmětů. Procvičování zrakové diferenciacie vede k posilování orientace, vyhledávání v textu, mapách, encyklopediích, dítě se učí odlišovat detaily.

Náměty:

- Najdi písmenko – v souboru písmenek, nakreslených na tabuli, položených na koberci – najít písmenko, které má háček; písmenko, které vypadá jako rybníček; písmenko, které vypadá jako hřeben
- Přines svoji hračku – najít hračku, která je nejoblíbenější ve třídě – úkolem je rozdělit hračky podle materiálu, barvy, velikosti, podle způsobu hry, dále můžeme pokračovat v diferenciaci, k čemu slouží, co rozvíjí, například

nechat děti přemýšlet, pro kterou hračku je třeba více používat zrak než hmat, pro kterou hračku je třeba více používat sluch, než zrak.

- Přepis tiskacích písmen – děti přepisují písmena do svých „písmenkových sešitů“
- Hledání rozdílů na obrázku: dva obrázky se liší v deseti rozdílech Úkolem je najít tyto rozdíly a zakroužkovat.

Zraková analýza a syntéza

Zraková analýzu a syntézu procvičujeme formou herních činností, například pomocí puzzle, kdy lze skládat s předlohou i bez předlohy. Zraková analýza syntéza je potřebná pro orientaci v textu, při nácvičku čtení a psaní, poznat celek, kterým je napsané slovo a umět slovo rozdělit na slabiky a obráceně.

Náměty:

- Konstruktivní stavby – kdy se z několika dílů skládá celek – kostky, autodráha, stavebnice
- Tvořivé činnosti s přírodním materiálem – zvířátka, korálky – navlékání, látky – tvoření oblečků pro panenky
- Dokreslování druhé poloviny obrázku – úkolem je dokreslit medvídka



Obrázek 4 – Zrakové vnímání – dokreslování druhé poloviny

Zdroj: dostupné z www.ucenivpohode.cz

Oční pohyby

Dítě by se mělo orientovat v knize, i když ještě neumí číst. Znáť, že se listuje knihou obvykle od začátku do konce, že začíná kniha na první straně, že paní učitelka čte zleva doprava, že se píše zleva doprava. Že svoji posloupnost mají písmena, která se čtou a

píší zleva doprava. Dítě pak oční pohyby soustřeďuje při nácvičce čtení a psaní na správnou stranu.

Náměty:

- Řazení obrázků, čísel podle směru zleva doprava – děti se učí znát roční období a řadí obrázky jaro – léto – podzim – zima, zleva doprava; řadí čísla zleva doprava od 1 do 10.
- Kuličkové hlavolamy – jedná se drobnou hru, kdy je úkolem pohybováním průhlednou krabičkou zavést kuličku do důlku, zde je potřebná koordinace oko – ruka a výborná koncentrace.
- Nácvičce grafických znaků – šipek. Děti se učí znát význam šipek formou hry – šipka směrem nahoru vyjadřuje lyžaře, co jede lanovkou na kopec, šipka směrem dolů vyjadřuje lyžaře, co sjíždí sjezdovku, šipka dokola vyjadřuje krasobruslaře, jak krouží po ledě. Děti šipky zakreslují a přitom se učí jejich význam.

Zraková paměť

Zraková paměť se vyznačuje zapamatováním toho, co bylo vnímáno zrakem.

Náměty:

- Kimova hra: Na koberci jsou rozloženy určité předměty. Děti mají za úkol si je dobře prohlédnout, po chvíli je učitelka zakryje šátkem. Úkolem je vyjmenovat co nejvíce předmětů, které ležely na zemi. Vyhrává ten, kdo dokáže vyjmenovat nejvíce předmětů. Nakonec se předměty odkryjí a zhodnotí se situace, kdo na co zapomněl.
- Co se změnilo ve třídě – jedno z dětí poodejde a otočí se zády a ostatní z dětí změny něco v systému věcí ve třídě. Důležité je předem určit okruh dosahu, nebo použít pomůcku – mráz – přihořívá – hoří, k nalezení změny.
- Co se změnilo na mě – děti si pozorně prohlédnou určené dítě, po chvíli se dítě vrátí a ostatní mají hádat, co se na něm změnilo – může jít o změnu na oblečení, účesu, tkaničkách u bot, výměnu přezůvek. Hra má mnoho možností.
- Kreslení zážitků z divadla, výstavy, vycházky, výletu, obrázků z knihy – děti zakreslují dojmy, které je zaujaly

6.3 Vnímání prostoru

Vnímání prostoru je důležitý požadavek pro přizpůsobení se dítěte aktuálním situacím ve hře i v učení. Dítě by mělo zvládnout orientovat se podle směru, podle velikosti prostoru, jak v prostoru, v kterém se pohybuje, tak v činnostech, které orientaci vyžadují. Pro čtení slouží k podpoře orientace v textu, pořadí písmen.

Náměty:

- Kresba na papír velikosti A4 – úkolem je nakreslit obrázek postavy na celou plochu papíru ve směru shora dolů – dítě by mělo rozvrhnout plochu tak, aby postava začínala nahoře a končila dole; variantou je nalepování na papír, malování celé plochy výkresu
- Vyhledání obrázku, který se nachází vlevo nahoře, vpravo dole, uprostřed, jako varianta může sloužit plyšové hračka, která se položí na židli, pod židli, před židli, vlevo od židle, vpravo do židle, za židli – děti mají určit, kde hračka leží
- Pohybová hra: oheň – voda – blesk – kdy při slovu oheň – mají děti obsadit určenou část ve třídě, při slovu voda – stoupnout si na špičky, při slovu blesk – lehnout si na břicho. Hra procvičuje rychlost, orientaci v prostoru

6.4 Vnímání času

Vnímání času je základem pro porozumění čteného. Dítě by se mělo orientovat v časových údajích, znát skladbu dnů v týdnu, roční období, denní režim, co za činnosti jsou obvyklé.

Náměty:

- Seřadit obrázky podle časového režimu dne – dítě určuje, kde je ráno, kdy je večer, kdy poledne – vypráví co je na obrázku, co se na něm děje, řadí obrázky podle toho, jak na sebe časově navazují



Obrázek 5 – Řazení podle časové posloupnosti

Zdroj: archiv mateřské školy

- Seřadit obrázky z pohádky podle posloupnosti děje
- Umět znát dny v týdnu a orientovat se, který den je dnes, který byl včera, který bude zítra – pomůckou je nástěnný nebo stolní kalendář, kdy je vhodné dětem ukázat, jak je v kalendáři zobrazený týden a oni prstem ukazují, kdy je pondělí, kdy neděle, kdy středa; možné je procvičovat i s čísly, která už děti obvykle znají, kdy číslo 1 znamená pondělí a postupovat až k číslu 7. Nechat dítě seřadit čísla od 1 do 7 a jmenovat dny za sebou. Podobně je možné procvičovat i názvy měsíců, s možností obrázků.

6.5 Jazyk a řeč

V oblasti rozvoje jazyka a řeči je pro rozvoj předčtenářské gramotnosti nutné zmínit roviny řeči, které jsou nedílnou součástí celého procesu od počátku, kdy se dítě učí mluvit až k samostatnému užívání řeči. Bednářová (2015, s. 25–30) uvádí následující členění. Patří sem rovina foneticko-fonologická, která představuje soubor dovedností v oblasti výslovnosti a artikulace. Správná výslovnost a artikulace zabezpečuje u dítěte pro oblast čtení a psaní porozumění textu a následné pochopení souvislostí. Pokud bude dítě špatně vyslovovat některé hlásky, zaměňovat za jiné, nebo i vynechávat, pak mohou nastat obtíže v učení se čtení a psaní. Stejně tak je to s artikulací, která by měla být zřetelná, aby bylo dítěti rozumět, je třeba sledovat používání sykavek, shluků souhlásek, zda je dítěti rozumět to, co říká. Rovina lexikálně-sémantická sleduje porozumění řeči, chápání souvislostí. Rovina morfologicko-syntaktická se týká slov a jak je dítě skloňuje, časuje, jak je užívá v běžné řeči. Rovina pragmatická vyjadřuje samostatné používání řeči ve všech souvislostech.

Náměty pro rozvoj řeči ve všech oblastech:

Logopedická prevence – oromotorika, artikulační cvičení

- kluk běží na kopec – vytáhnout jazyk nahoru
- jak dělají hodiny – tik tak – pohyb jazykem doleva a doprava
- jak dělá koníček – klapání jazykem
- posílání pusy – špulení rtů

- králík – krčení nosu
- mám chuť na dort – oblíznu si pusku jazykem
- foukání do polystyrenové kuličky – foukáme si na bolístku, foukáme polívku
- jazykolamy pro rozvoj správné artikulace a cvičení pro pohyblivost jazyka
- Vyprávění zážitků v komunitním kruhu – vyprávění vlastních zážitků v pondělí, co děti prožily během víkendu je dobrým okamžikem ke sdílení
- Tvoření protikladů – ukázat obrázky protikladů – čistý – špinavý, pomocí dalších obrázků, které vyjadřují protiklady, dítě určuje protiklady
- Nácvič říkanky – nacvičenou říkanku děti vyslovují po verších – střídají se jeden po druhém
- Jak se řekne jinak: tvoření synonym – při vyslovení slova další děti přidávají slova stejného významu: mluví – říká – komunikuje/ cvičí – pohybuje se – trénuje/ ovoce – plody/ sladkosti – mlsání – dobroty
- Do jaké skupiny patří: slova nadřazená a podřazená – lopata, pilka, vrtačka, šroubovák (nářadí), pomeranč, kiwi, jablko, banán (ovoce), jabloň, lípa, buk, javor (listnaté stromy)
- Hra „Šla babička do městečka“ – hra k rozvoji slovní zásoby a sluchové paměti – hra probíhá ve skupině více dětí, první dítě začíná hru slovy „Šla babička do městečka a koupila ...mléko“, postupně každé dítě přidává další slovo a opakuje předchozí text, slova jsou různá (např. koupila kozu, šátek, pomeranče) Hra končí s posledním dítětem, které zvládlo zopakovat všechna slova, která byla přidána. Děti se vzájemně kontrolují a případně si napoví. Je velmi oblíbenou hrou u předškoláků.
- Dramatizace pohádek – velmi oblíbená metoda pro rozvoj předčtenářských dovedností. Dramatizace pohádek, příběhů rozvíjí mimo řeč fantazii a představivost, která je pro čtení potřebná
- Hádanky – dítě vypráví ostatním hádanku, kterou si samo vymyslelo, pak se děti střídají mezi sebou – hra podporuje kooperaci, fantazii, slovní zásobu

- Rozvoj intonace – říkanka „Foukej, foukej větříčku“ intonujeme smutně, vesele, znuděně, nadšeně, uplakaně, našťvaně – děti nacvičují říkanku a zdokonalují výslovnost a zároveň pracují s emocemi, učí se rozlišovat emoce, co která znamená a používat je

Metody, které jsou zde zastoupeny, obsahují formu jak individuální práce s dítětem, tak skupinovou, kooperativní. Jsou vyzdvíženy metody, které jsou u dětí oblíbené a které rozvíjejí konkrétní oblast vnímání, tak, aby dítě bylo na školu připraveno kompletně, co do oblasti rozvoje předčtenářských dovedností.

7 Dílna čtení jako metoda rozvoje předčtenářských dovedností

Dílna čtení je v oblasti rozvoje čtení stále populárnější metodou. Je více využívána na základních školách, avšak již v mateřských školách našla své místo. Jedná se o metodu, která obsahuje několik úrovní, které děti připraví na proces čtení. V rámci prvního ročníku základní školy a třídy, která využívá Dílnu čtení, jsou zde rozvíjeny dovednosti u dětí, které se již číst naučily. Zpravidla bývá zahajována ve druhém pololetí prvního ročníku, nebo ve druhém ročníku, kdy má dítě již čtení osvojené.

V mateřské škole probíhá dílna čtení formou společného seznamování se s textem pomocí různých aktivit. Stejně jako v případě dílny čtení v základní škole je třeba dodržovat určitá pravidla. Za hlavní funkce dílny čtení ve vztahu dítěte ke čtenářství považujeme následující faktory:

- podporuje posluchače k zapamatování požadované informace a učí s ní dále pracovat
- vede ke vztahu ke knihám a psanému textu
- přispívá ke koncentraci dítěte
- rozvíjí slovní zásobu
- rozvíjí vyjadřovací schopnosti
- posiluje sebevědomí dítěte
- dává příležitost k sebevyjádření
- podporuje spolupráci a vzájemný respekt
- učí dítě pravidlům, která Dílně čtení udávají řád
- vede k rozvoji kritického myšlení
- rozvíjí zrakové a sluchové vnímání

Na rozdíl od pravidel dílny čtení v základní škole nejsou pravidla v mateřské škole tak striktní, ale je vhodné, je dodržovat.

Pravidlo č. 1 – Mohu sedět tam, kde se cítím pohodlně.

Dítě si vybere místo kdekoli na koberci, k dispozici má svůj polštář, na kterém může sedět i ležet, tak, aby se cítilo pohodlně.

Pravidlo č. 2 – V průběhu dílny čtení nikoho nevyrušuji.

Pravidlo č. 3 – Nejsou dovoleny přestávky na toaletu ani pití.

Děti si dojdou na toaletu a napijí se před začátkem dílny čtení.

Pravidlo č. 4 – Dílna čtení trvá 30 minut.

Pravidlo č. 5 – Úkoly v pracovním listu plním samostatně, při práci ve dvojicích se domlouvám šeptem.

Základem práce jsou dětské knihy různých žánrů, které jsou předčítány učitelkou a následně plněny úkoly spojené s postavami knih, dějem knihy. Děti jsou seznámeny s úkoly před začátkem předčítání. Pro předškolní děti je velmi důležité, aby mohly svoji mysl soustředit již na vnímání hledání odpovědí nebo informací v průběhu předčítání. Obsah dílny čtení je určen tématem. Náplň dílny čtení se odvíjí od cíle, který je stanoven před začátkem předčítání. Pokud se jedná o dílnu čtení mimo třídu, platí zde individuální pravidla, která jsou dětem předem oznámena.

Dále následuje praktická část mé diplomové práce. V praktické části jsou uvedeny metody rozvoje předčtenářských dovedností. Hlavním metodickým okruhem je dílna čtení, jejíž formy jsem uplatnila ve své mateřské škole. Dílna čtení obsahuje některé aktivity, které představují náměty pro práci s dětmi a jsou cíleně směřované k dosažení kvalitní úrovně dovedností ke vstupu do základní školy. Realizované dílny čtení jsou zakončené evaluací.

8 Dílna čtení v MŠ

Organizace dílny čtení u jednotlivých lekcí probíhala podle konceptu dílny čtení a jejích pravidel. Jedná se o třídu předškolních dětí ve věku 5–7 let, v počtu 26 dětí ve třídě. Organizace: Vzhledem k vysokému počtu dětí je nutné mít zajištěný dostatek pomůcek, aby všechny děti byly zapojené. Každé dítě sedělo na svém místě na podložkách, polštářích a jeho úkolem bylo se soustředit pouze na čtení a dodržovat společná pravidla.

Cíl:

- udržet pozornost
- odpovědět na otázky
- dokázat vyjádřit svůj názor
- rozvoj zrakového a sluchového vnímání, slovní zásoby, vyjadřovacích schopností
- rozvoj kritického myšlení
- rozvoj fantazie a obrazotvornosti

8.1 Dílna čtení č. 1 – Pohádka O Koblížkovi

Přesto, že je pohádka O Koblížkovi dětem známá, dílna čtení nabízí možnosti, jak pomocí této pohádky rozvíjet koncentraci, kterou budou při vstupu do školy potřebovat ve větší míře.

Motivace: „Děti, dnes si přečteme pohádku O Koblížkovi, kterou jistě znáte. My si o pohádce pak budeme povídat, ale pro začátek je důležité, abychom si řekli otázky, na které se budu po přečtení pohádky ptát. Dávejte tedy dobrý pozor, ať dokážete správně odpovědět.“

Cíl: soustředit se čtený text, seřadit obrázky podle posloupnosti děje, rozvoj představivosti, emocionality, rozvoj předmatematických dovedností.

Otázky:

1. Proč Koblížek utekl? Odpovědi dětí – byl neposlušný, nudil se, chtěl jít ven, chtěl se proběhnout
2. Kolik potkal zvířátek? Odpovědi dětí: 4
3. Kde potkal lišku? Odpovědi dětí – u potoka
4. Kde potkal zajíčka? Odpovědi dětí – u pole

5. Kde potkal medvěda? Odpovědi dětí – v lese (správně bylo na pasece v lese)
6. Kde potkal vlka? Odpovědi dětí – u lesa
7. Koho potkal jako třetího? Odpovědi dětí – medvěda
8. Jak to dopadlo s Koblížkem? A proč?

Odpovědi dětí:

- sežrala ho liška, protože byl hloupý a uvěřil jí
- jedno z dětí ukázalo, jak si sedl Koblížek lišce na nos a že po něm pak chňapla tlamou a měla ho v sobě
- taky jí Koblížek voněl, když byl právě upečený, tak proto ho snědla

9. Mohl se Koblížek nějak zachránit?

Odpovědi dětí:

- kdyby nebyl hloupý, mohl utéct, jako ostatním zvířátkům
- mohl, ale kdyby nepotkal lišku, prý se říká, že to není jen tak, že se o lišce říká, že je mazaná

Pohádka O Koblížkovi

V jedné chaloupce žili spokojeně dědeček a babička. Jednoho dne se babička rozhodla, že dědečkovi usmaží Koblížek. Když byl hotov, dali ho na talíři na okno vychladnout.

Koblížkovi byla na okně dlouhá chvíle. Tak se rozhodl a hop! Seskočil z okna.

A už spěchal po cestičce z kopce dolů.

Cestou Koblížek potkal u pole zajíčka. Zajíček na něj dostal chuť a povídá: „Koblížku Koblížku, já tě sním!“ Koblížek na to: „Nejez mě zajíčku, zazpívám ti písničku.“ A Koblížek spustil: „Já Koblížek malý, na másle smažený,

na okně chlazený, dědečkovi jsem utekl,

babičce jsem utekl a tobě, zajíčku, uteču také!“

Koblížek na nic nečekal a běžel dál.

U lesa potkal vlka. A vlk hned spustil: „Koblížku, Koblížku, já tě sním!“

A Koblížek na to: „Vlčku, vlku, nejez mě, zazpívám ti písničku“:

„Já Koblížek malý, na másle smažený,

na okně chlazený, dědečkovi jsem utekl,

babičce jsem utekl, zajíčkovi jsem utekl

a tobě, vlku, uteču také!“ A Koblížek utikal dál.

Na pasece v lese potkal medvěda.

„Koblížku, Koblížku, já tě sním!“ zabručel medvěd. „Nejez mě, huňáči, zazpívám ti písničku:

Já Koblížek malý, na másle smažený, na okně chlazený, dědečkovi jsem utekl,

babičce jsem utekl, zajíčkovi jsem utekl, vlkovi jsem utekl a tobě, medvěde, uteču také!“

A Koblížek se rozběhl dál.

U potoka potkal lišku.

„Koblížku, Koblížku, já tě sním!“

„Nejez mě, kmotro liško, zazpívám ti písničku:

„Já Koblížek malý, na másle smažený...“

„Koblížku, jsem už stará, špatně slyším, sedni si mi na čumáček, ať jsi blíž a zpívej ještě jednou a nahlas“, povídá liška. Koblížek vyskočil lišce na čumáček a zvesela spustil:

„Já Koblížek malý, na másle smažený...“

Liška na nic nečekala. Najednou – chramst! – Koblížka snědla a pěkně si pochutnala.

Zdroj: dostupné z www.tvorivaskola.cz

Úkol č. 1: Děti sedí na místě a odpovídají na otázky, jejichž znění se dozvěděly již před čtením pohádky.

Úkol č. 2: Řazení obrázků podle posloupnosti děje – úkolem je najít obrázek, o kterém právě čtu.

Každý z dětí si vybere kartičku s obrázkem (obrázek je otočený naruby) a jde si sednout zpět. Úkolem je sledovat, co čte učitelka a když čte právě text týkající se obrázku, dítě zvedne obrázek a jde obrázek položit doprostřed koberce. I když děti neumí číst, sledují, co právě čtu, aby jim neunikl jejich obrázek, který patří k textu, který předcítám. Ve třídě je několik stejných obrázků, aby každé dítě bylo zapojené do činnosti. Obrázky, co jsou stejné, se řadí do řady vedle sebe.

Nakonec vedle každého obrázku přiřadím číslo. Slouží to k tomu, aby v dalším úkolu děti mohly určovat, k jakému obrázku patří daný text.

Seřadit obrázky podle posloupnosti děje.



Obrázek 6 – Řazení podle posloupnosti děje

Zdroj: dostupné z www.tvorivaskola.cz

Úkol č. 3 Přiřazování textu k očíslovaným obrázkům

Text jsem četla, tak jak má navazovat. Děti zareagovaly a zvedly svůj obrázek nahoru, jakmile si všimly, že se děj týká jejich obrázku a jako potvrzení správnosti, položilo vybrané dítě papírek s textem k danému obrázku.

Texty, které jsou po přečtení přiřazeny k obrázkům:

č. 1 Babička usmažila Koblížek a dala ho na okno.

č. 2 Koblížek seskočil a utíkal pryč.

č. 3 Nejdříve potkal u pole zajička.

č. 4 Potom u lesa potkal vlka.

č. 5 Na pasece v lese utekl také medvědovi.

č.6 Chytrá liška však Koblížka přelstila.

Evaluace lekce č. 1

Činnost probíhala v dopoledních hodinách po svačině, tak jako vždy u nás probíhají dílny čtení. Pohádku O Koblížkovi děti samozřejmě znaly, ale tušily, že nejdříve přijdou otázky. Byly na ně již připravené a těšily se. Předškolní děti jsou nedočkavé a chtějí plnit stále nové úkoly, proto je dílna čtení ideální možností, jak skloubit zájem o poznávání nového s rozvojem předčtenářských dovedností. Děti byly při činnosti soustředěné a aktivní. V dílně čtení je velmi dobře, když jsou otázky položeny již před začátkem předčítání, mohou v klidu sledovat děj a jejich mysl se snaží udržet informaci, kterou budou potřebovat k zodpovězení otázek. Trénují tak svoji paměť a koncentraci. Velmi mě překvapily zajímavé odpovědi dětí na otázky. Je vidět, že dětská fantazie je neomezená. Děti příběh prožívaly opravdu vážně a zodpovědně vše splnily.

8.2 Dílna čtení č. 2 – Co nám stromy povídají

Cíl: Rozvoj představivosti, posloupnosti, grafomotorického vyjádření, sluchového vnímání, zrakového vnímání

Úkol č. 1: najít strom lípa na zahradě

Úkol č. 2: najít dopis, který nám tam lípa zanechala.

Co nám stromy povídají

Motivace – řeč lípy – dopis

„Moc Vás zdravím milé děti, moje jméno je lípa. Jsem ráda, že jste našly vzkaz ode mě. Mám pro Vás několik otázek a úkolů, protože jsem už stará a celou dobu pozoruji na zahradě, jak si hraje a stejně bych si chtěla ještě trochu hrát. Chcete si hrát se mnou? Narodila jsem se před 200 lety, to ještě nebyl na světě ani váš tatínek, ani váš dědeček, ani váš pradědeček, je to moc dávno. Zasadil mě sem jeden hodný zahradník, jmenoval se Petr. Tady, totiž byla dříve také školka a na téhle zahradě si hrály děti. Pamatuji si, jak se ten zahradník rozhodoval, jestli zasadí mě – lípu, nebo dub, ale já jsem mu pošeptala, že jsem národní strom a mám léčivé květy a jsou to: Pomůžete mi? (l..... květy) Kdo z vás už někdy pil lipový čaj? Vy lipový čaj neznáte? Tak to musíte ochutnat. Až budu mít květy, to bude skoro, když je už léto, můžete si je natrhat a paní učitelka Vám ve školce uvaří lipový čaj. A po něm se totiž krásně odpočívá a taky když je někdo nachlazený, tak moc pomáhá. A abych moc nepovídala. Půjdeme na ty úkoly. Já jsem totiž popleta, mela jsem tady nachystané úkoly pro Vás, ale vítr Hubert, který se tu

občas prohání, mi je rozfoukal. Pomůžete mi je najít? Úkol k obrázkům najdete na papírku u jednoho z obrázků. Ale to není všechno. Je potřeba najít ještě dalších pět obrázků a dát je dohromady podle toho jak jdou za sebou. Dokážete to?“

Zdroj: vlastní zpracování

Postup: První část této dílny čtení do čtvrtého úkolu trávíme v části, kde rostou stromy na zahradě mateřské školy. Pak se přesuneme do altánku, kde přečtu dětem dopis a odpovídají na otázky od lípy (úkol č. 3). Další plnění úkolu č. 4 probíhá v terénu zahrady, kdy děti hledají obálky. Od úkolu č. 5 děti pracují ve skupinkách u stolečků v zahradě. Pak se přesuneme opět do altánku, kde procvičujeme určování prvního a posledního písmene ve slově. Závěrečný úkol – grafomotoriku, plníme ve třídě, každé dítě má svůj pracovní list, kde dokresluje list.

Seznam úkolů:

Úkol č. 3: Odpovědět na otázky od lípy

Úkol č. 4: Najít další části – obrázky k úkolu – celkem pět obálek – v každé obálce 5 obrázků umístěných v dosahu od lípy cca do 20 metrů – z části viditelné, aby je děti neměly problém najít – práce ve skupinkách po 4–5 dětech – kooperativní metoda

Úkol č. 5: Seřadit nalezené obrázky podle toho, jak mají jít za sebou – co je dříve, a co je později – cyklus stromu – posloupnost stádia růstu – práce ve skupinkách

Úkol č. 6: Určování prvního a posledního písmene u jednotlivých slov – lípa, listy, lístečky, plody, strom, čaj, nachlazení, zahrada, léto, slunce – frontální metoda

Úkol č. 7: Grafomotorika – pracovní list – dokreslit žilky u listů lípy podle vzoru



Obrázek 7: Řazení podle posloupnosti stádia růstu – úkol č. 5

Zdroj: Vlastní zpracování



Obrázek 8: Pracovní list – Grafomotorika – Dokreslování listů

Zdroj: Archiv mateřské školy

Evaluaace: Tato dílna čtení probíhala netradičně v zahradě mateřské školy. Děti o tom předem nevěděly, informovala jsem je před začátkem dílny. Zvědavost byla veliká. Nejdříve jsem dětem oznámila, že na nás také čeká dílna čtení, ale bude trochu jiná, hlavně s námi chce někdo mluvit. Není to člověk, ale strom. Jejich úkolem bylo najít lípu v zahradě. Děti ji našly brzy. Dále jsem řekla dětem, že nám lípa nechala dopis, ale že ho musí na zahradě najít. Děti hledaly dopis, který za chvíli našly pod keřem a přinesly mi ho k přečtení. Pozorně naslouchaly textu a byly zvědavé na další úkoly. Když děti našly obálky, spěchaly mi je ukázat. Rozdělila jsem je na skupinky a ke stolečkům. Dílna probíhala podle plánu, děti zvládly splnit všechny úkoly. Ideální byla pro nás možnost uskutečnit činnost na více místech, děti se mohly zároveň proběhnout, když hledaly obálky. Práce ve skupinkách přinesla dětem možnost spolupráce, pomáhaly si s úkoly a snažily se, aby se jim úkol podařil. Každá skupinka měla svého vedoucího, který měl zodpovídat za ostatní, aby spolupracovali a pak zhodnotit práci dětí. Dětem jsem závěrem slíbila, že lípa má kamarády a že mi dnes pošeptala, že má zájem si s námi hrát i její kamarád dub a že zanedlouho přijde zase nějaký dopis.

8.3 Dílna čtení č. 3 – Tvoření rýmů

Motivace: Dnes si zahrajeme na básníky. Kdo již někdy vymyslel nějakou básničku nebo říkanku? Víte, jak se říká tomu, kdo píše básně? A tomu, kdo kreslí obrázky, které jsou pak v knížce? Naše básnička je vlastně několik hádanek dohromady, na které máte přijít a které se mají rýmovat.

Cíl: Seznámit děti s pojmem básník, rým, ilustrátor, tvoření rýmů, rozvoj smyslového vnímání, citu pro rytmus, rozvoj slovní zásoby

Úkol č. 1: Děti odpovídají na otázky v úvodu.

Úkol č. 2: Děti mají za úkol vytvořit rýmy.

Nejdříve dětem přečtu první verš a děti, které vymyslí správný rým, k verši doplňují. Vždy postupuji po verších a tak přečtu celou báseň.

Úkol č. 3: Přiřadit obrázky, které vyjadřují slovo – rým, které mělo být doplněno

Obrázky jsou rozložené na koberci, nejsou k dispozici obrázky ke všem veršům, pouze ty, které se dají vyjádřit graficky a srozumitelně dětem. Báseň čtu dětem znovu, a kdo najde správný obrázek, který vyjadřuje rým, jde si ho sebrat z koberce.

Hra na rýmy se dá hrát s různými variantami, když už mají děti obrázky u sebe, dá se báseň číst ještě znovu s tím, že děti doplňují rým tak, že obrázek zvednou nahoru. Báseň se dá opakovat stále pomocí obrázků, až se děti báseň naučí z paměti.

Úkol č. 4: Protože, jsme si básničku opakovaly několikrát, zkusila jsem dětem dát otázky pro kontrolu, zda si zapamatovaly některé pojmy. Hádanky z básně můžeme s dětmi pak používat i nadále k procvičování významu pojmů.

Otázky:

Jak se říká jinak masce? (škraboška)

Jaká je značka našich aut? (Škoda)

Co je dvanáct měsíců? (rok)

Jaká je nejvyšší hora Čech? (Sněžka)

Co spojí dva břehy? (most)

Jak se jmenuje nejmenší prst? (malíček)

Po jakém dni je neděle? (po sobotě)

Jak se říká potopené lodi? (vrak)

HRA NA RÝMY

Co máš dělat? Poradím:
přečti verš a dopiš rým.

Co je to led? Zmrzlá ----,	Syn tatínka je dědův ----,
značka našich aut je ----,	není to holka, ale ----.
po kolejích jezdí ----,	Čtyřnohý přítel člověka je ----,
potopená loď je ----.	a šeríku se také říká ----.
Škrabošce se říká ----,	Nejmenší prst má jméno ----,
nejkrásnějším citům ----,	kdo mlsá, ten má mlsný ----.
padesát je ze sta ----,	Nejvyšší hora Čech je ----,
a nad zlato někdy ----.	kdo chodí pozdě, něco ----.
Neděle je po ----,	Je Labe hora? Kdepak, je to ----,
kousek hudby v každé ----,	kosou se kosí, sekerou se ----.
v pokladně je ----,	Drak z pohádek má často sedm ----,
za otázkou ----.	a kdo je pyšný, chodí jako ----.
Denní tisk jsou ----,	Dědova sestra je má ----,
otec hlava ----,	a zeměkoule modrá ----.
Sparta hraje v první ----,	Paletu s barvami má ----,
známá šikmá věž je v ----.	a každá kuchařka má ----.
Dvanáct měsíců má ----,	Dva břehy řeky spojí vždycky ----,
tři dcery měl kníže ----:	a tím to končí. Už je toho ----!
Kazi, Tetu, ----,	
zapiš si to za ----!	Nebo snad není? Chceš si ještě hrát?
	Tak můžeš zkusit sám teď verše ----.

[Ať se mračí jenom mrak]

Obrázek 9 – Báseň Hra na rýmy

Zdroj: Čteme si a hrajeme si.

Evaluační činnost dětí bavila. Seznámily se s pojmy, které jsem jim plánovala vysvětlit. Vytvoření některých rýmů s doplněním slov bylo pro děti těžší, proto jsem jim napověděla formou další hádanky, aby k řešení samy došly. Činnost byla o něco delší, než bylo určeno, ale děti se zapojily s chutí, rozpoznávaly obrázky a snažily se je přiřadit k veršům, které slyšely.

8.4 Dílna čtení č. 4 – Příběh s otevřeným koncem

Motivace: Dnes si děti přečteme příběh o čmelácích, protože naše třída se také jmenuje Čmeláci, určitě vás to bude zajímat. Budete mít dnes dva úkoly. První úkol bude zapamatovat si slovo, kterému nerozumíte, nebo kdo si ho nepamatuje, může mi ho přijít pošeptat a já si ho zapíšu. Druhý úkol bude, jakmile Vám přečtu příběh, tak po

Vás budu chtít, abyste příběh dokončili. Každý si vymyslí, jak by příběh měl skončit. Tak pozorně poslouvejte, jak si myslíte, že to dopadlo.

Cíl: soustředit se na předčítání, rozvoj představivosti a fantazie, všimnout si neznámých slov, rozvoj slovní zásoby

Pučmeloud

Čmelda s Brumdou slyšeli mockrát o strašidlech. Z vyprávění znali všechny bubáka, ale opravdické strašidlo ještě neviděli. Největší strach měli před loupeživým strašidlem Pučmeloudem. Je to nejhorší čmeláčí nepřítel, loupežník a kradač. Jednou se vypravili čmeláčci s maminkou za medovým práškem na celý den. Letěl k poli, co bylo růžové do dálky a květy na něm jako míčky. Kluci si vesel pobzukovali a poletovali z bambulky na bambulku. Pili sladký nektárek a svírali medový prášek. Den jim při práci hezky ubíhal a než se nadáli, sluníčko se schovalo. Domů se vraceli s večerem a prohýbali se pod nákladem medového prášku. Když přiletěli k chaloupce, leželo kolem šero a večerní ticho. Čmelda dal vztyčený prst k puse a šeptal „Psst! Poslouvejte!“ Maminka s Brumdou poslouchali a slyšeli buchy buchy. Někdo dupal v jejich chaloupce. Opatrně nahlédli okýnkem – a hrůza hrůzoucí! Uvnitř chodil veliký, zarostlý, černý Pučmeloud. Lízal med z hrnečků, převracel židle a strašidlově bručel. Čmeláčci s maminkou se přikrčili. „Kdybych byl větší, já bych mu ukázal,“ povídá tiše Brumda. „Majznul bych s ním, že by si to dlouho pamatoval.“

„Kluci, sami na něj nestačíme,“ špitala maminka. „Musíme přivést posilu.“ Klepali na vosy hrabalky, ale nemohli je probudit. Ťukali na okolní čmeláky, jenže se nikdo neozval. Všecko spalo doubkovým spánkem.

Zdroj: časopis Cvak!, prosinec 2018

Úkol č. 1: Kdo z dětí nerozuměl nějakému slovu? Může mi ho jít pošeptat a já si ho napíši.

Úkol č. 2: Jak myslíte, že to dopadlo s Pučmeloudem? Kdo chce, může příběh dokončit. (Je dobré, když každé dítě vyjádří alespoň krátký závěr)

Odpovědi dětí:

- čmeláčci museli odejít a přespat u babičky atd.
- zavolali na Pučmelouda lesní policii, která ho zavřela do vězení

- nevěděli, co mají dělat, tak si udělali důlek v zemi a usnuli tam a ráno šli hledat někoho, kdo jim ho pomůže vyhnat

Jakmile se vystřídají děti, které chtějí příběh dokončit, dočítám příběh. Děti poslouchají a opět se dotazují, zda si myslí, že příběh dopadnul tak, jak je to správné, nebo si myslí, že měl dopadnout jinak a Pučmeloud měl být víc potrestaný?

Doplňující otázky: Kdo byl Pučmeloud? Přečetla jsem kartičky se slovy, kterým děti nerozuměly, a vysvětlila význam slov.

Nejasná slova: šero, majznul, doubkový spánek, kradač

A vtom nad nimi někdo povídá hlubokým hlasem: „Proč tukáte? Budíte mě ze spánku.“ Byl to bouřkový vítr. „Do chaloupky se nám nastěhoval Pučmeloud,“ řekla maminka, „a chce nám všecko sníst.“ „Kradač jeden, „houkl vítr, „tak na něj!“ Zatočil se nad chaloupkou a strčil do střechy. Pučmeloud zlodějská nic, ani hlavu nevystrčil. „Já to zařídím“ řekl Brumda a přešel klacíkem po okně. Zvědavý Pučmeloud otevřel a vítr hup dovnitř! Vyfoukl zloděje a hnal ho někam před sebou. „Pomóc! Pomóc! ječel Pučmeloud. Čmeláčci si pak vlezli do postýlek a povídali si, jak Pučmeloudí strašidlo uhánělo. A moc se tomu smáli.

Závěrem dílny čtení jsme si poslechly a sledovaly na interaktivní tabuli „Píseň Pučmelouda obecného.“

Evaluaace: Téma dílny čtení „Příběh s otevřeným koncem“ je jednou z oblíbených činností u dětí v mé třídě. V úvodu lekce jsem děti seznámila s úkoly a společně si připravily prostor k další realizaci dílny čtení. Zpočátku, když měly příběh dokončovat, měly některé děti ostych k sebevyjádření, nyní se již nestydí mluvit před druhými. Dokončený příběh měl několik variant, které děti vymyslely, některé závěry byly humorné. Každopádně děti byly soustředěné, zapojily se, každý řekl nějaký i krátký závěr. Také zde proběhla diskuze, kde bylo doporučeno, co by bylo dobré udělat a více potrestat Pučmelouda, že je málo, že ho jen pustili, když kradl. Tato metoda vede děti k hlubšímu uvažování nad dějem, různé varianty dokončeného příběhu, které sdílejí děti společně, vytvářejí další souvislosti a rozvíjejí fantazii.

9 Cíl výzkumného šetření

Cílem je seznámit s metodami předškolního vzdělání v oblasti rozvoje předčtenářských dovedností v Mateřské škole Šestajovice, okres Praha východ a Mateřské škole Palmovka, Praha 8 a tyto metody porovnat z pohledu používaných aktivit. Výzkum je vždy podložen Školním vzdělávacím programem dané školy a metody realizované mateřskou školou seznamují s průběhem vzdělávání v oblasti rozvoje předčtenářských dovedností. Závěrem jsou představované metody zhodnoceny co do kvality předškolní přípravy v této oblasti a vhodnosti pro danou věkovou skupinu.

Výzkumné otázky

Jaké metody a formy jsou využívány v obou mateřských školách?

Jsou tyto metody vhodné pro rozvoj dovedností před vstupem do školy?

Realizuje škola projekty týkající se rozvoje předčtenářských dovedností?

Výzkumné metody

Ke zjištění kvality úrovně rozvoje předčtenářských dovedností byla použita metoda pozorování a analytické sledování používaných metod. K ucelení pohledu na kvalitu vzdělávání doplňují dokumenty školy v podobě školního vzdělávacího programu a příslušné vzdělávací aktivity, které byly realizovány (pracovní listy a výstupy, které dokreslují formu konkrétní aktivity). V rámci zkoumaného vzorku jsou uvedeny pouze dílčí cíle a vzdělávací nabídka, související s rozvojem předčtenářských dovedností v dané MŠ.

Průběh výzkumu u každé mateřské školy je doplněn o rozhovory s učitelkami a dětmi.

9.1 Výzkum v MŠ Kotlaska

Charakteristika výzkumného vzorku

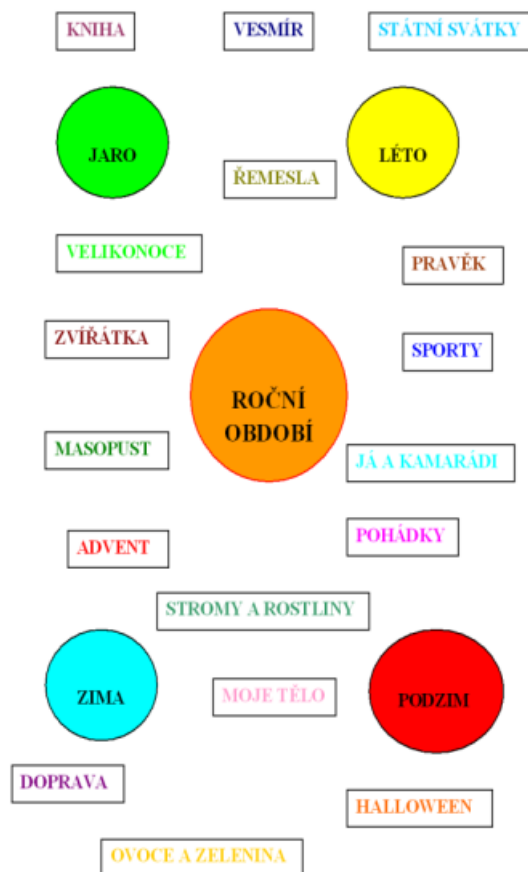
Mateřská škola Kotlaska se nachází v městské části Praha 8 – Libeň. Škola je zasazena uprostřed členité zahrady s množstvím herních prvků. Poskytuje vzdělávání pro 112 dětí, v budově jsou umístěny 4 oddělení s obsazením 28 dětí v každé třídě. Ve dvou třídách se vzdělávají děti pěti až sedmileté – předškoláci, v dalších dvou třídách děti tři až čtyřleté. V mateřské škole jsou vzdělávány i děti cizinců, převážně národnosti vietnamské, ukrajinské, ruské.

K individuální relaxaci jsou v každé třídě určeny tzv. relaxační koutky, kam si děti mohou jít lehnout, sednout, odpočinout si. Jsou respektovány individuální potřeby a do žádné činnosti děti nejsou nuceni. Převážně v ranních hodinách a po obědě děti koutky k relaxaci vyhledávají a využívají k prohlížení časopisů, dětských knih a povídaní s kamarády. Skupinové relaxace jsou prováděny formou zařazování relaxačních cviků v rámci ranního cvičení, ale i během celého dne, v případě únavy dětí, nebo ztráty pozornosti. Při odpočinku je zařazován poslech relaxační hudby, čtené pohádky nebo poslech CD pohádek.

Školní vzdělávací program mateřské školy Kotlaska

Mateřská škola pracuje dle vlastního ŠVP, s názvem „*Jen si děti všimněte, co je krásy na světě*“. Hlavní části programu jsou koncipované dle ročních období, kterými prostupuje environmentální výchova a výchova ke zdraví.

Program obsahuje čtyři hlavní integrované bloky. Program je sestaven podle amerického psychologa Howarda Gardnera a jeho teorie mnohočetné inteligence, tak aby vzdělávací činnosti zahrnovaly všech pět oblastí v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem. (RVP, 2018). Školní vzdělávací program a koncepce tvoření třídních vzdělávacích plánů mě zaujala, proto jsem si mateřskou školu vybrala k následnému výzkumu.



Obrázek 10 – Školní vzdělávací program MŠ Kotlaska – Integrované bloky

Zdroj: ŠVP mateřské školy Kotlaska

Tabulka 1 – Teorie rozmanitých inteligencí Howarda E. Gardnera

Zdroj: ŠVP mateřské školy Kotlaska

Typ inteligence	Charakteristika	Potřeby a záliby
VERBÁLNÍ	Schopnost ovládnout a obsáhnout všechny stránky jazyka	Čtení, psaní, vyprávění příběhů, slovní hry, rozhovory
LOGICKO– MATEMATICKÁ	Schopnost uvažovat logicky, systematicky, vědecky	Manipulace s předměty, bádání, pokusy, řešení logických úloh, skládanek, hlavolamů, technické zájmy

PROSTOROVÁ	Schopnost přesně postřehnout, pochopit, uložit do paměti a vybavit si tvarové uspořádání předmětů v prostoru, orientace v prostoru	Modelářství, návrhářství, vizuální znázorňování, skládačky, ilustrované knihy, návštěvy muzeí výtvarného umění
HUDEBNÍ	Schopnost porozumět rytmickým a intonačním modelům hudby, kvalitám tónů a zvuků, schopnost pamatovat si informace ve zvukové podobě	Zpívání, pískání, broukání, vytřukávání rytmu, prozpěvování během dne, poslech hudby, hra na hudební nástroj
TĚLESNĚ– KINESTETICKÁ	Schopnost velice obratně používat svého těla jak pro sebevyjádření, tak pro činnosti zaměřené k určitému cíli (sport, herectví), schopnost dovedně zacházet s předměty.	Tanec, pohybové aktivity a sport, hraní rolí, dramatické umění, aktivní fyzické zapojení do činností, dotykové zkušenosti, „kutilství“
INTERPERSONÁLNÍ	Schopnost všimnout si chování a pocitů jiných lidí, rozpoznat a chápat rozdíly v jejich temperamentu, schopnostech, pohnutkách a náladách	Vedení, organizování, shromažďování, návštěva společenských akcí, kolektivní hry, týmová práce, přátelské rozhovory
INTRAPERSONÁLNÍ	Schopnost rozvíjet a ovládat vlastní pocity a prožitky, porozumění svému vlastnímu JÁ	Meditování, snění, klid na samostatné uvažování a plánování, nezávislost, vyhraněnost názorů a koníčků
PŘÍRODNÍ	Schopnost vnímat energie, intuice, „šestý smysl“, zvýšená citlivost k percepci přírodních jevů a schopnost učit se z nich	Pobyt v přírodě, životní styl, který je v souladu s prapodstatou člověka, zájem o literaturu

Zdroj: Archiv mateřské školy

Zaměřenost školy v činnostech pro rozvoj předčtenářských dovedností

Podzim

- běžné verbální i neverbální komunikační aktivity dítěte s druhým dítětem i dospělým
- poslech čtených pohádek a příběhů, prohlížení knih
- přednes, recitace, dramatizace a zpěv
- artikulační, řečové, sluchové hry, hry se slovy, hádanky

Zima

- přednes, recitace, dramatizace, zpěv
- samostatný slovní projev na určité téma
- hry a činnosti ke cvičení paměti, poznávání písmen, číslic
- sledování pohádek a příběhů, obohacující citový život dítěte
- hry podporující tvořivost, představivost a fantazii
- činnosti ve dvojicích, ve skupinkách

Jaro

- smyslové a psychomotorické hry
- vyprávění zážitků /co dítě vidělo, slyšelo/
- odpovědi na otázky, práce s knihou a obrazovým materiálem
- dramatické činnosti, napodobování, mimické vyjadřování / úsměv, pláč, hněv/
- aktivity přibližující svět kultury – účast na kulturních akcích, návštěvy výstav, divadel, knihovny
- hry a činnosti zaměřené k poznávání a rozlišování zvuků

Léto

- společné hry, skupinové aktivity
- orientace v prostoru i času
- společné diskuse, rozhovory, vyprávění zážitků, příběhů
- grafické napodobování symbolů, tvarů, čísel, písmen
- komentování zážitků a aktivit, vyřizování vzkazů a zpráv

Průběh realizace výzkumu v MŠ Kotlaska

Výzkumná část v této mateřské škole se odehrávala v zimním období a téma podle týdenního plánu zvolila paní učitelka: Ptáčci v zimě. Jednalo se o třídu předškoláků ve věku 5–7 let, v počtu 28 dětí ve třídě.

Motivace: *„Děti, máme tu zimu a spousta z Vás si užívá zimu a zimní sporty a užívají si ji i zvířátka. Stejně tak jako Vy, si ji užívali i vrána s kosem. Tak poslouchejte.“*

Učitelka sedí v křesle, kde je stabilní místo na předčítání a děti sedí kolem ní v půlkruhu. Přednes učitelky je poutavý, vhodně intonuje, střídá tón hlasu u vrány a kosa, aby si děti lépe prožily příběh. Po skončení čtení následuje diskuze o přečteném.

Cíle:

- udržet pozornost, umět se soustředit
- zachytit hlavní myšlenku příběhu
- umět odpovědět na otázky

• Čtení příběhu „Vrána a kos“

Toho roku se zima zvlášť vydařila. Sněhu bylo habaděj a děti sáňkovaly na stráni pod lesem už od rána. Výskaly, smály se a nemohly se zimních radovánek nabažit. Na nejvyšší větvičce statného dubu, hned na okraji lesa, seděl kos. Pozoroval dovádějící děti a bylo mu smutno. Tak rád by se také svezl na sáňkách! Ale kde je vzít? „Vrána má sáňky“ vzpomněl si. Už ji několikrát viděl, jak večer, když jsou všechny děti doma, sama sáňkuje na kopci pod lesem. „Půjdu se jí zeptat a třeba mi je půjčí,“ řekl si a rozletěl se za vránou. Ale když vrána slyšela, co po ní kos chce, vysmála se mu. „Takových by bylo! Já je nikomu nepůjčím. To tak, ještě bys mi je rozlámal! Kos byl moc smutný. Tak si letos zase zimu neužije. Ťapal smutně vyšlapanou cestou a ani nevěděl kam. Najednou před ním byla skládka se všelijakým harampádím. A na té skládce uviděl sáňky, jako kdyby je tam právě někdo odložil. Malé, dřevěné, pro kosa tak akorát udělané. Kos na ně koukal jako na zjevení a nemohl uvěřit, že se mu to nezdá. Když se trochu vzpamatoval, popadl sáňky a tradá dolů z kopce. Panečku, to byla jízda! Kos byl šťastný. Vždyť se mu splnil velký sen. Letošní zima bude pro něj ta nejhezčí.

(Archiv mateřské školy)

Otázky položené dětem po přečtení:

- V jakém ročním období se příběh odehrává?
- Kdo sáňkoval pod lesem?
- Koho šel poprosit, aby mu půjčil sáňky?
- Co mu odpověděla vrána?
- Sehnal kos sáňky?

- **Dramatizace příběhu pomocí básničky**

Cíle:

- uvolnění, radost ze hry
- prožitkové učení
- rozvoj kooperace
- najít rýmy v říkance

Pomůcky:

- koberec – vymezení plochy
- 3x vyrobené zobáky s papíru s gumičkou (jeden kos a dvě vrány)
- 2x dětské boby
- hromádka různých hraček a mezi nimi schované boby

Postup:

Učitelka přečte básničku dětem. Po přečtení dětem nabídne, že si na vránu a kosa zahrají. Připraví s dětmi rekvizity. Dítě, co představuje kosa, si navlékne kosí zobák, dvě děti, co představují, vrány si také navléknou ptačí zobáky. Učitelka hraje vypravěče. Ostatní děti si „hrají na sněhu“, představují děti v příběhu. Společně si zahrají příběh s rekvizitami. Příběh si chtějí zahrát i jiné děti, proto se akce znovu opakuje. Poté se učitelka ptá dětí, jak se jim to líbilo.

- **Říkanka „Kos a sáně“**

Vypravěč: Přihopkal kos k černé vráně, chtěl si půjčit její sáně.

Kos: „Chtěl bych také sportovat, ze zimy se radovat.“

Vrána 1: Řekla vrána druhé vráně: „Ať si koupí svoje sáně.“

A když nemá peněz dost, ať si jinde sáňky shání,

*nemám je na **půjčování**, ať má třeba na mě **zlost**“*

*Vypravěč: Kos se smutně vrací **zpátky**, míří kolem černé **skládky**.*

*Pod rozličnou **veteší**, malé sáňky **lenoší**.*

*Radoval se z malých **sáněk**, víc, než kdyby zdědil **zámek**.*

*Slavnostně se **slibuje**, že až sjede všechny **kopce**,*

*Troufne si i na **ledovce**, že si zimu **užije**.*

Zdroj: Archiv MŠ Kotlaska

Další cíle:

- najít slova, která se rýmují – učitelka přečte vždy samostatný řádek textu a děti mají rozlišit, která slova se v příběhu rýmují. (Slova, která se rýmují, jsou označena tučně).
- určit počet slabik ve slovech pomocí vytleskávání

- **Prostorová orientace**

Postup: Učitelka seřadí různé děti za sebe, některé dítě si dřepne na zem, za něj postaví dítě, další dítě si stoupne vedle

Cíle: správně určit, kdo stojí vedle Tomáška, kdo sedí pod Aničkou, kdo stojí za Vojtou, kdo stojí před Lukášem

- **Nabídka aktivit**

Děti si mohou zvolit, zda budou kreslit, ztvárňovat příběh o vráně a kosovi, nebo plnit zadání pracovního listu. Děti jsou rozdělené do dvou skupinek, učitelka sleduje průběh plnění a individuálně se věnuje dětem, které to potřebují.

- **Výtvarná činnost**

Cíl: nakreslit příběh podle fantazie dětí

- **Pracovní list**

Cíle:

- přeškrtnout zvířátka, která do příběhu nepatří
- spočítat, kolik dětí je na obrázku

Doplňující otázky:

Kdo je na obrázku vlevo vedle zajíčka?

Kdo je na obrázku pod veverkou?

Jsou saně nahoře nebo dole?

Co mají všechna zvířátka na obrázku společného?



Obrázek 11: Pracovní list – Zrakové rozlišování

Zdroj: Archiv MŠ Kotlaska

- **Pohybová činnost**

Cíl:

- reakce na signál
- pohybovat se v souladu s textem říkanky
- uvolnění, relaxace

Hra Na hlídače:

Pomůcky: lano – kterým je vymezený prostor pro hlídače

Postup hry: hlídač sedí uprostřed kruhu, má zavřené oči a dělá, jako že spí. Děti kolem něj poskakují jako ptáčci. U toho říkají básničku: „*Hlídač usnul na lavici, všichni ptáci na silnici.*“

V další části si děti sednou do dřepu a dělají, jako že zobají zrní a říkají: „*Až se zrní nazobáme, na hlídače zavoláme, hlídači vstávej!*“ V tom hlídač vyskočí a honí děti. Pak si role vyměňují.

- **Hudební činnost**

Cíl:

- naučit se písničku
- vnímat rytmus, melodii
- nácvik s doprovodem Orffovských nástrojů, kdo má z dětí zájem, může doprovázet (bubínek, dřevěné kastaněty, dřívka)

Otázky:

1. Na co si stěžoval kos?
2. Jakou barvu má v písničce vrána? A proč?
3. Co jim pomohlo, když jim byla zima?

Kos a vrána

The image shows a musical score for the song 'Kos a vrána' in 4/4 time. It consists of three staves of music with lyrics underneath. The first staff has a C chord above it. The second staff has G, C, Ref. G, and C chords above it. The third staff has G and C chords above it. The lyrics are: '1. Jednou v zimě, brzy ráno stěžoval si kos - všude bílo, má vrána a já jsem tu bos. Brr, brr, to je zima, brr, brr, to je mráz, pojd' Evičko, pojd' Honzíčku, pojd' mezi nás.'

2. Bílá vrána posedává blízko u dveří,
- že jsem byla včera černá, nikdo nevěří.

Brr, brr,...

3. Oba si tam nalikají a zebe je nos,
vločky stále poletují, už se zlobí kos.

Brr, brr...

4. Ke krmlitku doletěli, pozvalo je dál,
tam se hojně nazobali, taneček je dál...

Brr, brr...

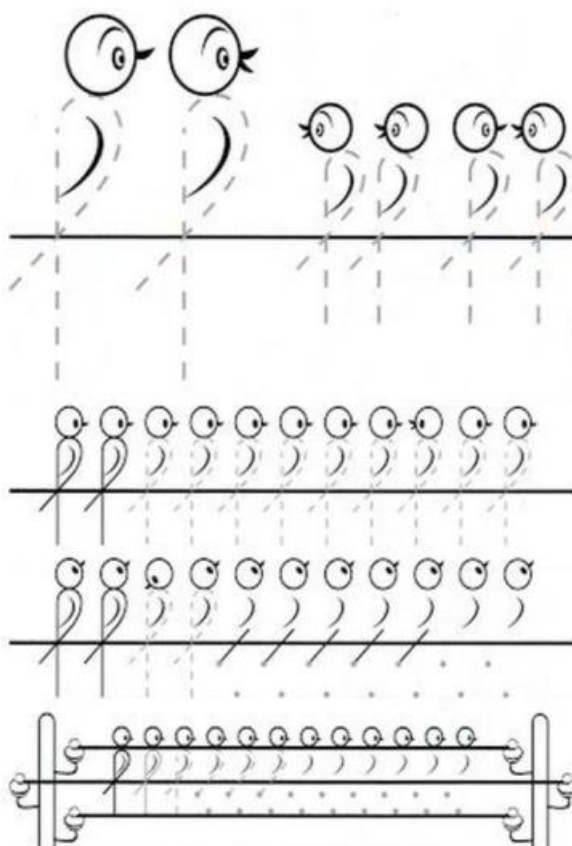
Notový záznam: M. Krnáčiková

Obrázek 12: Píseň Kos a vrána

Zdroj: Archiv mateřské školy

- **Grafomotorické cvičení**

Postup: Nejdříve si děti procvičí zápěstí uvolňovacími cviky na velký formát papíru, potom učitelka kontroluje správný úchop tužky a děti zkouší obtahovat tělo ptáčka podle přerušované linie.



Obrázek 13: Pracovní list – grafomotorika – dokreslování ptáčků

Zdroj: Archiv mateřské školy

- **Intrapersonální činnost:**

V rámci respektování ŠVP podle Gardnera je třeba, aby byly v rámci týdenního vzdělávacího plánu zastoupeny všechny aktivity, které se tam řadí.

Cíl:

- sebereflexe – co se mi povedlo, v čem bych se chtěl zlepšit
- umět vyjádřit vlastní názor, jak hodnotím situaci

Otázky: Co si myslím o vráně v příběhu? Byla lakomá, nebo jenom opatrná?

Co se mi nejvíce líbilo v tomto týdnu? Jaká činnost?

Co se mi podařilo? Co bych chtěl zlepšit?

- **Interpersonální:**

Cíl: zajímat se o názory ostatních

- umět spolupracovat s ostatními
- naučit se vycházet s druhými

Otázky: Co bys dělal, když by si chtěl někdo od tebe půjčit sáňky?

Když si chce někdo od Tebe půjčit něco, s čím si zrovna hraješ, co mu odpovíš?

- **Přírodní**

Cíl:

- pozorovat ptáčky jak žijí v zimě
- upevňování vztahu k přírodě

Děti si prohlédly krmítka, která mají pověšená na zahradě, zda není potřeba doplnit krmení pro ptáčky.

Projekt Celé Česko čte dětem

V mateřské škole Kotlaska probíhá program „Babička a dědeček do školky“, který je součástí programu Celé Česko čte dětem. Do třídy, právě kdy mají děti odpočívat, přichází jednou týdně někdo z prarodičů dětí a dětem předčítá. Jedná se o oblíbenou aktivitu. I vzhledem k tomu, že některé děti prarodiče nemají, navazují rádi s novými „přáteli“ vztah. Klidný a trpělivý hlas dědečků a babiček přispívá k pohodové atmosféře a někdy se stává, že babičky i dědečkové přidají své vlastní příběhy, když byli malí jako děti. A děti se zájmem naslouchají a rozmlouvají s nimi. Projekt má za cíl vést děti ke vztahu ke knihám a zároveň rozvíjet a podporovat mezigenerační vztahy.

Evaluace: Vzdělávací činnost probíhala na základě bloku „Ptáčci v zimě“, který byl vytvořen podle linie školního vzdělávacího programu Gardnerovy teorie rozmanitých inteligencí a zahrnoval všechny typy inteligencí. Prostřednictvím různorodých aktivit se děti seznamovaly s životem ptáčků v zimě formou pohádky, příběhů, básničky a dalších činností. Učitelka se dětem věnovala i individuálně a probíhaly i skupinové aktivity.

Dětem se moc líbila dramatizace příběhu, kdy si mohly prožít příběh kosa a vrány. Děti měly možnost výběru u některých aktivit a možnost volby uvítaly. Při nácvičce písniček spíše volila nejdříve dětem přečíst text písničky, zvláště, když jsou děti po zazpívání písniček tázány, co se v písni událo a i vzhledem k tomu, že má písnička čtyři sloky. Velmi pěkně byla pojata činnost interpersonální a intrapersonální, kdy děti smysluplně reagovaly, a bylo vidět, že se umí vyjadřovat a jsou zvyklé na dotazy a projev před ostatními.

9.2 Výzkum v MŠ Lodička – Šestajovice

Charakteristika výzkumného vzorku

Mateřská škola Lodička Šestajovice se nachází v okrese Praha-východ. Jedná se o pětiletou mateřskou školu s kapacitou 145 dětí, v každé třídě je zapsáno 25 dětí. Třídy jsou pojmenovány podle pohádkových postav (Čertíci, Skřítky, Dráčky, Kašpárky) a jsou homogenní, jedna třída je heterogenní. Ke škole ještě patří detašované pracoviště se třídou Vodníci. Škola disponuje zahradou s množstvím moderních herních prvků, s mlhovištěm, dopravním, fotbalovým a přírodním hřištěm, zahradním domkem. Třídy jsou prostorné a každá třída má tělovýchovné pomůcky s lavičkou a nadstandardními sportovními prvky. Pomůcky k rozvoji dalších dovedností, jako jsou výtvarné, hudební, předčtenářské, herní, jsou umístěny v dosahu dětí. Odpočinek po obědě je dodržován v závislosti na věku dětí. Jsou respektovány individuální potřeby dětí. Děti, které nespí, si mohou prohlížet knihy, mít hračky na lehátko, odpočinek je doplněn relaxační hudbou a pravidelným předčítáním pohádek. Předškolákům škola nabízí v odpoledních hodinách zájmové kroužky. Každá třída má svoje pravidla chování, které děti společně vytvářejí společně s učitelkou na začátku školního roku. Škola má několik rituálů i aktivit jako přivítání, oslavy narozenin, komunitní kruhy, sportovní akce, návštěva knihovny.

Školní vzdělávací program mateřské školy Šestajovice

Škola má hlavní motto „Na Lodičce do pohádky, poplujeme tam a zpátky“ které představuje plavbu dětí do světa fantazie. Školní vzdělávací program tvoří deset tematických celků. Škola pracuje podle programu Začít spolu. Třída pracuje v centrech aktivit, kdy hlavní centra aktivit jsou: Ateliér/Knihy a písmena/Domácnost/Pokusy a objevy/Voda a písek/Dílna/ Kostky/ Drobné a manipulační hry/ Dramatické hry a divadlo/ Hudba. Každý tematický celek je inspirován pohádkou, nebo knihou. Pohádky se čtou

ve třídách každodenně. Škola pěstuje u dětí lásku ke čtení, naslouchání, komunikaci pomocí vyprávění, diskuzí. Součástí každého dne je Hodnotící kruh, kdy se děti v závěru dne sejdou a hodnotí svoji práci.

Zaměřenost školy v činnostech pro rozvoj předčtenářských dovedností dle ŠVP

- **Neználcí na Lodiče**
 - hry a činnosti zajišťující spokojenost a radost
 - aktivity přibližující pravidla vzájemného styku (zdvořilost, ohleduplnost, tolerance, spolupráce) a mravní hodnoty (dobro, zlo, spravedlnost, pravda, upřímnost...) v jednání lidí
 - společenské hry a aktivity nejrůznějšího zaměření
 - kooperativní činnosti ve dvojici, skupinách, spolupráce s ostatními
- **Jak jsme si ani nelízlí povídel**
 - hry s říkadly, písněmi, rytmicko-melodické hry
 - rozhovory o zážitcích, diskuze, vyprávění dětí, poslech pohádek a příběhů
 - práce s knihami a obrazovým materiálem
- **Vyletěl si pyšný drak**
 - poslech čtených či vyprávěných pohádek a příběhů, sledování filmových a divadelních pohádek a příběhů
 - vyprávění toho, co dítě slyšelo nebo co shlédlo
 - přednes, recitace, dramatizace, zpěv
 - grafické napodobování symbolů, tvarů, čísel, písmen
 - prohlížení a „čtení“ knížek
 - hry a činnosti zaměřené k poznávání a rozlišování zvuků, užívání gest
 - činnosti a příležitosti seznamující děti s různými sdělovacími prostředky (noviny, časopisy, knihy, audiovizuální technika) – **“Týden knihoven”** – návštěva obecní knihovny
 - smyslové hry, nejrůznější činnosti zaměřené na rozvoj a cvičení postřehu a vnímání, zrakové a sluchové paměti, koncentrace pozornosti apod.

- **Jak slavíme vánoce**
 - společné rozhovory, diskuze, individuální a skupinová konverzace
 - přednes, recitace, dramatizace, zpěv – vztahujících se k určitému svátku či tradici
 - poslech čtených či vyprávěných pohádek a příběhů
- **Jak jsme vařili šípkový čaj**
 - poslech čtených či vyprávěných pohádek a příběhů, vyprávění toho, co dítě vidělo nebo shlédlo
 - práce s knihou, návštěva knihovny, výstavy ilustrací, pohádkového představení
 - činnosti zaměřené k vytváření (chápání) pojmů a osvojování poznatků (vysvětlování, objasňování, odpovědi na otázky, práce s knihou, obrazovým materiálem, médii...)
 - dramatické činnosti a mimické vyjadřování nálad
- **Karneval v lese**
 - poslech čtených či vyprávěných pohádek a příběhů,
 - přednes, recitace, dramatizace, zpěv
 - prohlížení a „čtení“ knížek
 - smyslové hry, nejrůznější činnosti zaměřené na rozvoj a cvičení postřehu a vnímání, zrakové a sluchové paměti, koncentrace pozornosti apod.
 - receptivní slovesné, literární, výtvarné či dramatické činnosti (poslech pohádek, příběhů, veršů, hudebních skladeb a písní, sledování dramatizací, divadelních scének)
 - setkávání se s literárním, dramatickým, výtvarným a hudebním uměním mimo mateřskou školu, návštěvy kulturních a uměleckých míst a akcí zajímavých pro předškolní dítě
- **Jak jsme zasadili semínko**
 - rytmizace a melodizace říkadél, instrumentální doprovod k písničkám, hra na tělo, uplatňování tanečních prvků, pohybové vyjádření hudby, poslech, skupinový i sólový zpěv, dechová cvičení, hudební hádanky, dynamika, výška a hloubka tónů atd.
 - záměrné pozorování běžných objektů a předmětů, určování a pojmenování jejich vlastností, charakteristických znaků a funkcí

- artikulační, řečové, sluchové a rytmické hry, hry se slovy – artikulační cvičení, vyprávění, popis, dramatizace, práce s obrázky, pantomima, rozhovory, práce s knihami a encyklopediemi, prohlížení, antonyma, homonyma, synonyma, rýmování slov, tvoření vět
- ve spolupráci s rodiči realizovat projekt Malý čtenář – dítě si přinese do MŠ svoji oblíbenou knihu, předškoláci – převypráví pohádku, kterou mu doma přečetl rodič

- **O kot'átku, které zapomnělo mňoukat**

- artikulační, řečové, sluchové a rytmické hry, hry se slovy, slovní hádanky, vokální činnosti
- společné diskuse, rozhovory, individuální a skupinová konverzace (vyprávění zážitků, příběhů, vyprávění podle skutečnosti i podle obrazového materiálu
- komentování zážitků a aktivit, vyřizování vzkazů a zpráv
- samostatný slovní projev na určité téma
- poslech čtených či vyprávěných pohádek a příběhů, sledování filmových a divadelních pohádek a příběhů
- vyprávění toho, co dítě slyšelo nebo co shlédlo
- přednes, recitace, dramatizace, zpěv
- prohlížení a „čtení“ knížek

- **Rozkvetlá Lodička**

- hudební a hudebně pohybové hry a činnosti
- přednes, recitace, dramatizace, zpěv
- artikulační, řečové, sluchové a rytmické hry, hry se slovy, slovní hádanky, vokální činnosti
- činnosti zasvěcující dítě do časových pojmů a vztahů souvisejících s denním řádem, běžnými proměnami a vývojem a přibližující dítěti přirozené časové i logické posloupnosti dějů, příběhů, událostí apod.
- estetické a tvůrčí aktivity (slovesné, výtvarné, dramatické, literární, hudební, pohybové a další)
- dramatické činnosti (předvádění a napodobování různých typů chování člověka v různých situacích), mimické vyjadřování nálad (úsměv, pláč, hněv, zlobu, údiv, vážnost apod.)

- receptivní slovesné, literární, výtvarné či dramatické činnosti (poslech pohádek, příběhů, veršů, hudebních skladeb a písní, sledování dramatizací, divadelních scének)

- **Jedeme na prázdniny**

- smyslové hry, nejrůznější činnosti zaměřené na rozvoj a cvičení postřehu a vnímání, zrakové a sluchové paměti, koncentrace pozornosti
- hry a praktické úkony procvičující orientaci v prostoru i v rovině

Průběh realizace výzkumu v MŠ Lodička

- **Projekt MŠ Lodička „S knihami se kamarádím“**

Projekt s knihami se kamarádím je hlavním projektem mateřské školy Lodička v oblasti rozvoje předčtenářských dovedností.

V rámci projektu *"S knihami se kamarádím"*, probíhá program " Malý čtenář" a " Noc s Andersenem"

Součástí je návštěva místní knihovny – konkrétně knihovny v Klánovicích.

Paní učitelka navazuje na téma kniha, kdy si s dětmi povídaly o tom, jak knihy vznikají, kdo je autor, kdo je ilustrátor. Děti si zkusily vyrobit hliněné destičky, psali brkem, bambusovou špejlí, razítkovali své jméno, společně vyrobili papírový svitek a vyzkoušeli si čtení Braillova písma.

Výzkumná část v této mateřské škole se odehrávala v jarním období a zimním období. V březnu jsem se účastnila projektu Malý čtenář a Noc s Andersenem, který mateřská škola pořádá každoročně.

- **Projekt MŠ Lodička „Malý čtenář“**

Cíle:

- naučit se soustředit
- rozvoj vyjadřovacích schopností
- rozvoj fantazie a obrazotvornosti
- smysluplně vyprávět

Projekt Malý čtenář spočívá v tom, že si děti domů nosí oblíbenou knihu a rodiče jim doma čtou určenou kapitolu z knihy. Konkrétně pro dívky to byla kniha „Příšerné zlobilky“ a pro chlapce „Příšerní nezbedníci“. Děti mají s rodiči na přečtení 2–3 dny.

V kalendáři na nástěnce si mohou rodiče přečíst, kdy půjde jejich dítě na řadu s vyprávěním. Úkolem dětí je převyprávět děj kapitoly, kterou jim rodič předčítal. Do školky knihu přinese zpět. Pro učitele je to také úkol, protože by měli znát obsah kapitoly jak pro chlapce, tak pro dívky a dokázaly zhodnotit, co děti o knize povídaly. Děti jsou v plnění úkolů svědomité. Mají radost, že mohou ostatním vyprávět a sledují reakce ostatních dětí.

Projekt Noc s Andersenem

Projekt Noc s Andersenem je celostátní projekt, který zajišťuje Klub dětských knihoven SKIP ČR vždy každoročně koncem března z pátku na sobotu. Projekt je realizován již od roku 2002 a těší se mezi základními a mateřskými školami velké oblibě. Vždy je vybráno jedno společné téma akce, vloni se jednalo o téma: „Povídání o pejskovi a kočičce“.

Průběh:

Noc s Andersenem probíhala v mateřské škole Lodička od pátku 23.3. 2018 do soboty 24.3.2018, s přespáním dětí a učitelek ve školce. Rodiče si děti vyzvedávají druhý den ráno. Děti jsou vybavené hygienickými potřebami, oblečením na noc. Děti se na akce těšily již delší dobu, a to převážně na přespání ve školce a různé aktivity spojené se čtením. V sobotu ráno si rodiče děti ze školky vyzvedly domů.

Program:

- Čtení příběhů o pejskovi a kočičce – Jak si pejsek roztrhl kašata
- Kvíz k příběhu formou otázek
- Zábavné bubliny – vymýšlení otázek k bublinám
- Vybarvování, grafomotorika
- Čtení pohádek z domova



Obrázek 14 – Informační leták k Noči s Andersenem

Zdroj: Archiv mateřské školy

Průběh programu: Program začínal v 18 hodin a trval do 22 hodin. U dveří děti přivítala převlečená postava paní učitelek za pejska a kočičku. Také byla u vchodu výstava knížek, které si děti mohly prohlédnout.

Začínalo se společnou večeří, kterou připravily maminky dětí.

Před začátkem programu si děti připravily „postýlky“.

Aktivity:

1. Sledování pohádky na interaktivní tabuli „Jak si pejsek roztrhl kaťata“
2. Plnění kvízu s otázkami, zda děti dávaly dobrý pozor

Kvíz: Jak si pejsek roztrhl kaťata

- Pejsek si roztrhl:
 - ucho
 - tričko
 - kaťata
- Roztrhl si je:
 - na procházce
 - u televize
 - v kuchyni
- Cestou pejsek s kočičkou potkali:
 - kozu
 - děti
 - koně
- Čím zašila kočička díru:
 - nití
 - dešťovkou
 - bavlnkou
- Kdo si udělal z pejskových vyspravených kalhot svačinu:
 - kohout
 - kuře
 - slepice

Zdroj: Archiv mateřské školy

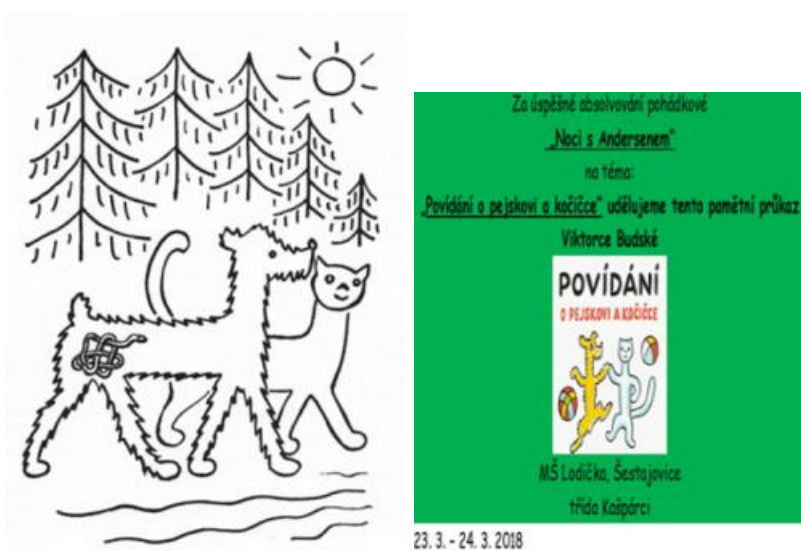
- Zábavné bubliny – Úkolem je rozdělit děti na skupinky, učitelka dětem rozdá obrázek, kde jsou jednotlivé situace z příběhu. Obrázky jsou očíslované. Úkolem je sdělit ostatním, co si pejsek a kočička povídají. Dětem pak závěrem učitelka sdělí, co bylo v bublinách napsáno.



Obrázek 15 – Pracovní list – Řazení podle posloupnosti děje

Zdroj: Archiv mateřské školy

3. Omalovánky obrázku k příběhu + další nabídka omalovánek k tématu



Obrázek 16 – Pracovní list – omalovánky Pejsek s kočičkou

Obrázek 17 – Pamětní průkaz za absolvování programu Noc s Andersenem

Zdroj: Archiv mateřské školy

4. Tvoření pejsků a kočiček ze šablon – připravené šablony měly děti vystříhat a vybarvit podle svého, obrázky si pak daly na třídní nástěnku.
5. Závěrem večera se dětem četly knížky, které si přinesly z domů.
6. Dětem byly rozdány pamětní listy jako vzpomínka na Noc s Andersenem
7. Uložení ke spánku

Evaluace

Hlavním bodem vzdělávací části byl projekt Noc s Andersenem, který doplňoval rozvoj předčtenářských aktivit v rámci celého roku. Škola má velmi zajímavě vytvořené ŠVP, kde je zahrnuto mnoho metod k rozvoji předčtenářských dovedností. Noc s Andersenem a realizace projektu a práce učitelek v mateřské škole mě zaujala. Bylo zde patrné velké množství odvedené práce a mnohodenní příprava před začátkem programu. Velmi dobrá je i aktivní spolupráce rodičů a obce, kdy byly dětem dovezeny různé odměny ve formě pastelek, notýsků a sladkostí. Děti byly na začátku programu nedočkavé, moc se těšily na společnou noc s kamarády a program, který je čeká. V programu bylo zahrnuto

předčítání, práce ve skupině, i práce individuální. Velmi se dětem líbilo vymýšlet, co tak asi má být v bublinách, co si říkají pejsek s kočičkou navzájem. Také tvoření pejsků a kočiček bylo velmi pěknou a soustředěnou činností. Děti s radostí ukazovaly své knihy z domova a paní učitelka jim vždy přečetla část z jejich knihy.

9.3 Výsledky výzkumu

- Jaké metody a formy jsou využívány v obou mateřských školách?
- Jsou tyto metody vhodné pro rozvoj dovedností před vstupem do školy?
- Realizuje škola nějaké projekty týkající se rozvoje předčtenářských dovedností?

Jaké metody a formy jsou využívány v obou mateřských školách?

Z výzkumu, který probíhal v obou mateřských školách a zjišťovala se úroveň rozvoje předčtenářských dovedností co do kvality vzdělávání dětí, jsem došla k následujícím výsledkům.

Vzdělávací aktivity podporovaly rozvoj dovedností pomocí metod názornosti, prožitkového učení, byly zde využívány jak metody individuální práce, skupinové, kooperativní, spontánní, řízené, frontální. Nechyběly ani herní činnosti, které jsou základem pro předškolní věk, a nemělo by se zapomínat na to, aby si děti mohly jen tak hrát. Školní vzdělávací programy v obou mateřských školách mají nastaveny cíle i obsah činností a jsou plněny. Obě mateřské školy vedou děti ke zhodnocení své práce po jejím skončení. Mateřská škola Kotlaska formou interpersonální a intrapersonální činnosti, kdy učitelka kladla otázky, na které děti dokázaly zodpovědět. Mateřská škola Lodička využívá v rámci svého vzdělávacího programu rozvoj sebereflexe u dětí formou dotazů v závěru každého dne. : Co se mi dnes povedlo? Co bych chtěl ještě zlepšit. Proč se mi něco nepodařilo a proč se tak stalo? Každodenní úvahy vedou děti k přemýšlení o tom, co dělají a jak to dělají, učí je spolupracovat s ostatními, vyslechnout názor druhého. V obou mateřských školách nechyběly hudební a dramatické činnosti v nabídce vzdělávacího programu.

Jsou tyto metody vhodné pro rozvoj dovedností před vstupem do školy?

Metody v obou mateřských školách byly připraveny v souladu se Školním vzdělávacím programem, který je v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem pro rozvoj předčtenářských dovedností. Metody připravovaly děti v oblastech smyslového vnímání. Zrakové vnímání bylo zapojeno v mateřské škole Kotlaska formou výtvarné

činnosti, pracovních listů, grafomotorických cvičení. Sluchové vnímání bylo rozvíjeno pomocí předčítání pohádky, básničky, zpěvu písničky s rytmičným doprovodem. Prostorová orientace byla splněna formou pohybových her. Rozvoj řeči byl zastoupen téměř ve všech činnostech. Byl zde prostor pro sebevyjádření, možnost sdílení názorů s ostatními, rozvoj vyjadřovacích schopností a slovní zásoby.

V mateřské škole Lodička bylo rozvíjeno zrakové vnímání formou omalovánek k příběhu o pejskovi a kočičce, tematických obrázků k Noci s Andersenem, pracovních listů s bublinami. Rozvoj sluchového vnímání byl důležitou součástí programu, kdy děti naslouchají příběhům o pejskovi a kočičce, úkolům, které mají plnit. Rozvoj prostorové orientace byl splněn v pracovním listu Zábavné bubliny, kdy děti doplňovaly, co patří do bublin, ale i jak mají být za sebou řazeny obrázky. Oblast řeči a jazyka je v mateřské škole Lodička rozvíjena formou každodenního předčítání pohádek a formou hodnotícího kruhu. Metody obou mateřských škol jsou vhodné k rozvoji dovedností před vstupem do školy.

Realizuje škola nějaké projekty týkající se rozvoje předčtenářských dovedností?

Mateřská škola realizuje program Babička a dědeček do školy v rámci projektu Celé Česko čte dětem. Mateřská škola Lodička organizuje projekt S knihami se kamarádím, jehož součástí jsou projekty Malý čtenář a Noc s Andersenem. Všechny zmíněné projekty jsou zaměřené na vztah ke knihám, ke čtení, prohlubují zájem dětí o čtení a vedou k sebevyjádření.

ZÁVĚR

Diplomová práce se zabývá metodami rozvoje předčtenářských dovedností v mateřské škole. V práci byly uvedeny základní pojmy čtenářské a předčtenářské gramotnosti a konkrétní úrovně, které jsou jejich obsahem. Důležitou kapitolou je význam rozvoje předčtenářské gramotnosti a zároveň význam knihy, kde je uveden proces dítěte v seznamování s knihou a zároveň i obohacení, které kniha přináší. Je zde představen výzkum, který prováděla česká školní inspekce v letech 2009/2010 a v letech 2012/2013, a provedeno srovnání, zda se úroveň rozvoje předčtenářské gramotnosti zlepšila, nebo zhoršila. Výsledkem bylo, že pouze jedna oblast, a tou je využívání účinných postupů, které děti podporovaly k aktivitě, byla vyhodnocena jako oblast, kde došlo ke zlepšení. V ostatních oblastech došlo k poklesu procentuální úrovně.

Jaké faktory ovlivňují rozvoj předčtenářských dovedností, je zpracováno v kapitole, která pojednává o tom, jak je důležitá znalost mluveného jazyka a jak důležité je rozvíjet řeč dětí. Stejně tak, jak je důležitá úroveň řeči, jsou důležité podmínky, ve kterých dítě vyrůstá, a faktory, které ovlivňují jeho psychiku. Pokud je negativně ovlivněna psychika dítěte v souvislosti s poznávacími procesy, pak se mohou dostavit problémy i v přípravě na školu a dále ve škole. Tento jev jsem ve své práci považovala za důležité zmínit. Úloha rodiny ve vztahu ke knize je důležitá. I pokud rodiče nečtou, nevedou děti ke čtení a nepředčítají jim, může ještě dítě získat motivaci v mateřské a základní škole. Ze své praxe mohu potvrdit, že i děti rodičů, co nečetli, byly později aktivními čtenáři v dílnách čtení. Z výzkumu PIRLS 2016 vyplývá, že rodiče si s dětmi více povídají, než jim předčítají. Povídání rodičů s dětmi považuji za užitečnou aktivitu rozvíjející vzájemné vztahy a podporující myšlení. Vysvětluji, jakým způsobem si dítě utváří v rámci kolektivu vztah ke knize a jaké jsou možnosti podpory čtenářství ve škole, co by nemělo chybět v každé třídě, která plánuje cíleně a pravidelně rozvíjet předčtenářské dovednosti.

Hlavní obsahové části jsem se věnovala podrobně. Jsou zmíněny oblasti, které je třeba rozvíjet, a k nim jsou doplněny konkrétní náměty. Náměty jsou sestaveny dle mých zkušeností v mateřské škole, co děti nejvíce zaujalo a zda činnost účinně rozvíjí potřebnou oblast. V závěru teoretické části představuji dílnu čtení, kterou považuji za velmi přínosnou metodu pro práci s dětmi v oblasti přípravy na čtení. Když jsem

s dílnou čtení začínala na základní škole v druhém pololetí prvního ročníku, měla jsem jisté pochybnosti, zda se děti dokáží soustředit a s knihou pracovat. Byla jsem však mile překvapena zájmem o děj, o postavy a příběhy. Rozhodla jsem se tedy, jakmile jsem začala pracovat v mateřské škole, pracovat s dětmi touto formou i zde. Přesto že děti neumějí v mateřské škole ještě číst, jsou pro ně aktivity dílny čtení lákavé a pozorují u nich pozitivní vývoj jak ve vyjadřování, tak v odvaze sdílet zážitky, přemýšlet o různých variantách děje a být aktivně zapojen.

V praktické části jsem uplatnila aktivity z dílny čtení ze své praxe v mateřské škole. Činnosti jsem s dětmi realizovala tak, jak jsou zde uvedeny. Výsledkem bylo vzájemné obohacení. Výzkum, který jsem prováděla ve dvou mateřských školách, byl pro mě jako učitelku užitečný. Velmi mě zaujalo seznámení s programem Začít spolu v mateřské škole Šestajovice, kde jsou děti vzdělávány v centrech aktivit, a snažím se od té doby centra zavádět i ve své třídě předškoláků. Moji účast jako diváka v projektu Noc s Andersenem hodnotím jako velmi přínosnou, hlavně nadšení dětí, učitelů i rodičů z vedení dětí ke knize. V mateřské škole Kotlaska mě zaujaly činnosti podle Gardnera, které na sebe tematicky navazovaly a splňovaly kritéria zastoupení všech integrovaných bloků, které jsou součástí Rámcového vzdělávacího programu.

Doporučuji všem učitelům, ale i rodičům, aby vedly děti k aktivitám v oblasti čtení, protože uvidí sami, jak budou obohaceny obě strany. Zpracování diplomové práce považuji za užitečnou zkušenost. Pomohla mi ujasnit si důležité pojmy a faktory, které bychom neměli opomenout v přípravě dětí na čtení. Zároveň jsem získala mnoho dalších informací a poznala nové metody práce s dětmi v projektu Noc s Andersenem. Budu ráda, když má práce poslouží v podpoře rozvoje dovedností v přípravě na čtení i dalším čtenářům.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- ALTMANOVÁ, Jitka, a kol. (2011): *Čtenářská gramotnost ve výuce: metodická příručka*. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, Divize VÚP, 2011. ISBN: 978 – 80 – 86856 – 98 – 8, s. 8
- BEDNÁŘOVÁ Jiřina a ŠMARDOVÁ, Vlasta. (2015) *Školní zralost*. Praha: Albatros Media. ISBN 978-80-266-0793-9. s. 25–45
- CVAK! Euromedia Group. a.s. prosinec 2018, s. 44–45
- ČUŘÍN, Michal a BUBENÍČKOVÁ, Petra. (2013) *Čtenářství v souvislostech*. Ústí nad Orlicí: Oftis. (2013) ISBN: 978-80-7405-327-6, s. 20
- HELUS, Zdeněk. (2009) *Dítě v osobnostním pojetí*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-628-5, s.77–93
- CHALOUPKA, Otakar. (1982) *Rozvoj dětského čtenářství*. Praha: Albatros. ISBN: 13-824-82, 137–138
- KUCHARSKÁ, A. (2014) *Pojetí a rozvoj čtenářské gramotnosti v předškolním období*. Pedagogická orientace. Praha, 24(4), s. 493
- KUCHARSKÁ, Anna. (2014) *Riziko dyslexie – pregramotnostní dovednosti a rozvoj gramotnosti v rizikových skupinách*. In: KROPÁČKOVÁ, J., WILDOVÁ, R., KUCHARSKÁ, A. *Pojetí a rozvoj čtenářské gramotnosti v předškolním období*. Pedagogická orientace, roč. 24, č. 4, s. 493
- MERTIN, Václav a GILLERNOVÁ, Ilona. (2003) *Psychologie pro učitelky mateřské školy*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-799-X, s. 121
- PRÁZOVÁ, Irena a HOMOLOVÁ, Kateřina a LANDOVÁ, Hana a RICHTER, Vít. (2014) *České děti jako čtenáři*. Brno: Host. ISBN 978-80-7491-492-8 str. 102, 104
- PRŮCHA, Jan a KOŤÁTKOVÁ, Soňa. (2013) *Předškolní pedagogika*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0495-4, s. 42
- SMOLÍK, Filip a SEIDLOVÁ MÁLKOVÁ, Gabriela. (2014) *Vývoj jazykových schopností v předškolním věku*, Praha: Grada Publishing, a.s. ISBN 978-80-247-4240-3, s. 9
- TOMÁŠKOVÁ, Iva. (2015) *Rozvíjíme čtenářskou gramotnost v mateřské škole*. Praha: Portál s.r.o. ISBN: 978 – 80 – 262 – 0790 – 0, s. 9–10
- TRÁVNÍČEK, Jiří. (2017) *Česká čtenářská republika“ Praha: In: Ústav pro českou literaturu AV ČR*. ISBN 978-80-88069-50-8 v.v.i; Brno: Host. ISBN 978-80-7491-850-6, s. 266–268
- ULRYCHOVÁ, Irina. (1996) *Čteme si hrajeme si*. Praha: Pansofia. ISBN 8085804-76-X, s. 5
- VÁGNEROVÁ, Marie. (1999) *Vývojová psychologie*. Portál. ISBN 80-7178-308-0, s. 38–39
- VYŠTEJN, Jan. (1991) *Vady výslovnosti*. Praha: SPN. ISBN 80-04-245004-8, s. 16
- WILDOVÁ, Radka. (2012) *Rozvoj pregramotnosti a počáteční čtenářské gramotnosti v kurikulu evropských zemí*. Pedagogika č. 1-2, s.10–11

INTERNETOVÉ ZDROJE

BABOROVÁ, Jana. Pracovní listy. Zrakové rozlišování. Dostupné z: <http://www.uceni-v-pohode.cz/>

Česká školní inspekce, Tematická zpráva, Č. j.: ČŠIG-460/11-G21 Podpora rozvoje čtenářské gramotnosti v předškolním a základním vzdělávání, únor 2011. Dostupné z: <https://www.csicr.cz/cz/DOKUMENTY/Tematicke-zpravy/Tematicka-zprava-Podpora-rozvoje-ctenarske-gramot>

Česká školní inspekce, Tematická zpráva, Čj.: ČŠIG-3025/13-G21 Podpora rozvoje matematické, finanční a čtenářské gramotnosti, listopad 2013. Dostupné z: <https://www.csicr.cz/cz/Dokumenty/Tematicke-zpravy/Tematicka-zprava-Podpora-rozvoje-matematicke,-fina>

Česká školní inspekce. Mezinárodní šetření PIRLS 2016. Dostupné z: <https://www.csicr.cz/Prave-menu/Mezinarodni-setreni/PIRLS/Narodni-zpravy/Mezinarodni-setreni-PIRLS-2016-Narodni-zprava>

Čtení pomáhá. Dostupné z: <http://www.klubknihomolu.cz/142218/pruzkum-cteni-pomaha-pouze-kazdy-druhy-rodic-nebo-prarodic-motivuje-deti-ke-cteni/>

MALÁTOVÁ, Lenka. Pouze každý druhý rodič nebo prarodič motivuje své dítě ke čtení. 2018. In: Průzkum Čtení pomáhá. Pouze každý druhý rodič nebo prarodič motivuje své dítě ke čtení. Dostupné z: <http://www.klubknihomolu.cz/142218/pruzkum-cteni-pomaha-pouze-kazdy-druhy-rodic-nebo-prarodic-motivuje-deti-ke-cteni/>

MŠMT. Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání, 2018. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/file/45304/>

Národní ústav pro vzdělávání, Přehled hlavních úkolů pro rok 2018. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/file/3256>

Pohádky s obrázky. Dostupné z: <https://www.tvorivaskola.cz/>

SEZNAM PŘÍLOH

- Obrázek 1: Jak motivujeme děti ke čtení procentuálně (Ipsos, 2017)
- Obrázek 2: Podíl žáků a druh předčtenářských činností, které byly vykonávány s rodiči často. (PIRLS 2016)
- Obrázek 3: Krokování slabik
- Obrázek 4: Pracovní list – Zrakové vnímání – dokreslování druhé poloviny
- Obrázek 5: Řazení podle časové posloupnosti
- Obrázek 6: Řazení podle posloupnosti děje
- Obrázek 7: Řazení podle posloupnosti stádia růstu
- Obrázek 8: Pracovní list – Grafomotorika – Dokreslování listů
- Obrázek 9: Báseň Hra na rýmy
- Obrázek 10: Školní vzdělávací program MŠ Kotlaska – Integrované bloky
- Obrázek 11: Pracovní list – Zrakové rozlišování
- Obrázek 12: Píseň Kos a vrána
- Obrázek 13: Pracovní list – grafomotorika – dokreslování ptáčků
- Obrázek 14: Informační leták k Noci s Andersenem
- Obrázek 15: Pracovní list – Řazení podle posloupnosti děje
- Obrázek 16: Pracovní list – omalovánky Pejsek s kočičkou
- Obrázek 17: Pamětní průkaz za absolvování programu Noc s Andersenem
- Tabulka 1: Teorie rozmanitých inteligencí Howarda E. Gardnera